

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hqar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

**Кадри БАЉАЈ, Шабан ЏЕЉАДИНИ, Зенељ ЗЕНЕЉИ и
Мустафа НЕРЈОВАЈ**

против

УНМИК-а

Предмет бр. 04/07

МИШЉЕЊЕ

27. фебруар 2015. године

САДРЖАЈ

	Бр. стране
I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ	1
II. ЧИЊЕНИЦЕ	3
A. Општи преглед догађаја	
1. УНМИК као надлежни орган на Косову	3
2. Покрет Самоопредељење	4
3. Политичка и безбедносна ситуација која је претходила догађајима	5
4. Структура и надлежност полиције УНМИК-а 10. фебруара 2007. године	7
B. Околности које су довеле до смрти г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија и до повређивања г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја	
1. Најава протеста од стране покрета Самоопредељење	7
2. Припремне радње УНМИК-ових органа	7
3. Демонстрације и догађаји с њима у вези који су се одиграли 10. фебруара 2007. године	9
4. Дешавања након ових догађаја	11
C. Истрага	
1. Достављање релевантних списа	12
2. Први истражни кораци	12
3. Истрага УНМИК-ове полиције и специјалног тужиоца	14
4. Налази и закључци специјалног тужиоца	17
5. Затварање истраге од стране специјалног тужиоца	21
6. Истрага коју је спровео Полицијски инспекторат Косова	22
7. Истрага од стране румунских судских органа	23
8. Административна истрага УН-а / дисциплински поступак	23
9. Поступак УН-а поводом тужбених захтева трећих страна / исплата одштете	23
III. ЖАЛБА	24
IV. ПРАВО	
A. Релевантно домаће право	25
1. Уредба УНМИК-а 1999/1	25
2. Уредба УНМИК-а 1999/24	25
3. Уставни оквир за привремену самоуправу на Косову	26
4. Одредбе Кривичног закона и поступка	26
5. Закон о јавном тужиоцу	27
6. Именовање и постављање међународних тужилаца	28
7. Законске одредбе у области јавне безбедности	30
8. Правила која се односе на употребу силе од стране полиције	31
B. Релевантна међународна начела и норме	32
C. Наводно кршење члана 2 ЕКЉП	36
Прихватљивост	37
Меритум	37
1. Поднесци страна	37

a.	<i>О материјалној обавези сходно члану 2</i>	37
b.	<i>О процедуралној обавези сходно члану 2</i>	37
2.	<i>Процена Комисије</i>	40
a.	<i>Подношење релевантних списа</i>	40
b.	<i>Применљивост члана 2 Конвенције</i>	41
c.	<i>Наводно кршење материјалне обавезе сходно члану 2</i>	42
i.	<i>Опита начела</i>	42
ii.	<i>Поштовање материјалне обавезе сходно члану 2</i>	44
d.	<i>Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2</i>	46
i.	<i>Опита начела</i>	46
ii.	<i>Поштовање процедуралне обавезе сходно члану 2</i>	49
D.	Наводно кршење чланова 6 и 13 ЕКЉП	54
E.	Наводно кршење члана 11 ЕКЉП	555
1.	<i>Подносци страна</i>	55
2.	<i>Процена Комисије</i>	56
a.	<i>Применљивост члана 11 Конвенције</i>	56
b.	<i>Постојање ометања права жалилаца</i>	57
c.	<i>Оправдање за ометање</i>	58
V.	ТРОШКОВИ И ИЗДАЦИ	61
VI.	ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ	61
<i>Прилог:</i>		64
	СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ	64

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 27. фебруара 2015. године,
уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин,
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена 11. октобра 2007. године и уписана је истог дана. Током поступка пред Комисијом, жалиоце су заступали г. Хаљим Суљејмани, адвокат са Косова, и господи Пол Труп и Џуд Бантинг, адвокати из Уједињеног Краљевства.
2. У погледу целокупне историје поступка, Комисија упућује на своје одлуке о прихватљивости по овом предмету од 31. марта 2010. (§§ 11–31) и од 11. маја 2012. (§§ 3–17)¹.
3. Дана 5. фебруара 2009. године, у одговору на захтев Комисије, бивши вршилац дужности директора УНМИК-овог Одељења правде (ОП) обавестио је Комисију да пристаје да јој достави целокупан кривични истражни спис везан за овај предмет.
4. Дана 10. фебруара 2009. године, УНМИК је затражио од Комисије да пошаље сав примљен истражни материјал тој канцеларији пошто је исти био потребан „за текући поступак у погледу захтева за одштету у седишту УН-а у Њујорку“ (процес УН-а поводом тужбених захтева трећих страна).
5. Дана 18. фебруара 2009. године, Комисија је примила списе које је послала канцеларија вршиоца дужности директора ОП-а. Сав материјал је убрзо потом, као што је било затражено, предат УНМИК-у на чување.
6. Дана 19. марта 2009. године, Комисија је одржала затворено саслушање по овом предмету, коме су присуствовали жалиоци, њихови заступници и заступници УНМИК-а. Током саслушања, жалиоци су изјавили да више неће учествовати у затвореним саслушањима и затражили су да саслушање буде јавно. С друге стране, Специјални представник Генералног секретара (СПГС) обавестио је Комисију да заступници УНМИК-а неће присуствовати саслушању по поступку који предвиђа Комисија и да он намерава да усвоји административно наређење којим би била

---

¹ Сви текстови су доступни на веб-страници Комисије: www.unmikonline.org/hrap/Eng/Pages/default.aspx

разјашњена природа јавних саслушања пред Комисијом. У светлу горенаведеног, Комисија је 12. маја 2009. године одлучила да не настави саслушање.

7. Дана 31. марта 2010. године, Комисија је прогласила жалбу неприхватљивом, узимајући у обзир Административно наређење бр. 2009/1 од 17. октобра 2009. за спровођење Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 о оснивању Саветодавне комисије за људска права. Комисија је у тој одлуци закључила да „жалиоци [могу] захтевати од Комисије да поново покрене... поступак“ када планирани процес УН-а поводом тужбених захтева трећих страна буде окончан.
8. Дана 17. децембра 2010. године, жалиоци су обавестили Комисију о окончању процеса УН поводом тужбених захтева трећих страна у вези са сваким од њих. Сви жалиоци су добили одштету и потписали су формуларе за ослобађање од одговорности у погледу будућих тужбених захтева против УНМИК-а. Захтевали су од Комисије да настави обраду жалбе која ја првобитно уложена Комисији, посебно у погледу процедуралних делова жалбе.
9. По добијању захтева жалилаца, одлуком усвојеном 11. маја 2012. године, Комисија је одлучила да поново покрене поступак, прогласи предмет прихватљивим и настави са разматрањем меритума.
10. Дана 14. маја 2012. године, Комисија је обавестила жалиоце и УНМИК о својој одлуци да поново покрене поступак и позвала је стране да допуне своје примедбе.
11. Дана 30. маја 2012. године, г. Суљејмани је обавестио Комисију да неће доставити додатне примедбе.
12. У светлу окончања поступка за одштету УН-а, 30. јула 2012. године, Комисија је затражила од СПГС-а да јој врати комплетан истражни спис. Није добијен никакав одговор на овај захтев.
13. Дана 4. септембра 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ове коначне примедбе на меритум жалбе, у којима је навео да ће можда доставити додатне примедбе у каснијој фази.
14. Дана 23. априла 2013. године, Комисија је од СПГС-а и заступника жалилаца затражила додатно разјашњење. Заступник жалилаца је одговорио 15. јула 2013. године. СПГС није искористио могућност да достави додатно разјашњење.
15. У истом захтеву од 23. априла 2013. године, Комисија је СПГС-у поновила свој захтев за повраћај целог истражног списка Комисији.
16. Дана 30. октобра 2013, УНМИК је вратио тражени спис Комисији (видети § 61 доле у тексту).
17. Дана 5. и 8. децембра 2014. године, на захтев Комисије, полиција УНМИК-а је доставила додатне информације.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

18. Жалба коју су жалиоци првобитно поднели односи се на поступке УНМИК-ових Формираних полицијских јединица (ФПЈ), чији су службеници долазили из разних земаља, поводом протестних демонстрација које је у Приштини организовао покрет Самоопредељење, 10. фебруара 2007. године. Последица ових поступака била је то да су г. Мон Баљај, син првог жалиоца, и г. Арбен Џељадина, син другог жалиоца, убијени, а други демонстранти рањени, неки теже, укључујући г. Зенелџа Зенелџија и г. Мустафу Нерјоваја, односно трећег и четвртог жалиоца.

A. Општи преглед догађаја²

1. УНМИК као надлежни орган на Косову

19. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова док је била под контролом УНМИК-а. Мисија је успостављена након што је Савет безбедности УН-а, 10. јуна 1999, усвојио Резолуцију 1244 (1999), којом је одлучио да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територији Косова.

20. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. Резолуцијом 1244 (1999) УНМИК је такође овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

21. Од оснивања УНМИК-а до 9. децембра 2008. (видети § 24 доле у тексту), полиција УНМИК-а, на челу са комесаром полиције УНМИК-а, имала је примарну надлежност у спровођењу закона у свим областима на Косову. Скоро истовремено почело је и оснивање Косовске полицијске службе (КПС). Како је КПС стицао капацитете и стручност, од 2002. године надаље, полиција УНМИК-а је постепено почела најпре да дели неке функције спровођења закона са КПС-ом, а касније и да му их предаје. Без обзира на то, полиција УНМИК-а је задржала свеукупну контролу над спровођењем закона на Косову, као и своју саветодавну улогу и улогу надзора.

22. Док је радио на обнови система спровођења правде на Косову, УНМИК је јуна 1999. године прво основао ванредни правосудни систем састављен од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца. Редован правосудни систем почео је са радом јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Међународне судије и тужиоци радили су у окружним судовима и јавним тужилаштвима на Косову, где су вршили све судске и тужилачке функције. УНМИК-ов ОП вршио је контролу над функционисањем судства.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја, између осталих, укључују: тромесечне извештаје Генералног секретара УН-а о Привременој управи Уједињених нација на Косову; годишње извештаје полиције УНМИК-а, веб-страницу покрета Самоопредељење (www.vetevendosje.org).

23. Као што је објашњено у презентацији УНМИК-ове полиције и правосудне компоненте (из јула 2003), УНМИК-ове Специјалне полицијске јединице (СПЈ) биле су „посебна компонента УНМИК-ове полиције. Ове јединице обављају специјализовану функцију и као такве представљају велике, паравојне, мобилне и самодовољне снаге, чији су службеници способни за брзо распоређивање у ситуацијама високог ризика“. Када су биле распоређене, Специјалне полицијске јединице су „значајно повећале способност УНМИК-а да спроводи тактичке полицијске функције“. У истој презентацији се даље објашњава да су „главне дужности Специјалних полицијских јединица да реагују у ситуацијама јавних нереда, спроводе контролу маса током насилних демонстрација и грађанских немира, пружају заштиту објеката и помоћ органима УН-а када је потребно и обезбеђују заштиту и безбедност званичника УН-а, УНМИК-ове полиције и граничне полиције током обављања њихових дужности. СПЈ такође пружају оперативну помоћ и подршку полицији УНМИК-а“.
24. Дана 17. фебруара 2008. године, Косово је једнострано прогласило своју независност од Србије. Након тога, 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

2. *Покрет Самоопредељење*

25. Покрет Самоопредељење (Lëvizja Vetëvendosje) очигледно је основан 2004. године. Његови припадници дефинишу покрет као „заједницу људи који одбијају да се покоре, ... теже да достигну и остваре право на самоопредељење за житеље Косова... раде на постизању радикалних друштвених и политичких промена које ће омогућити поштовање људских права, грађанских права и социјалне правде за апсолутно сваког становника Косова без дискриминације“.
26. Акција у којој је покрет Самоопредељење по први пут исказао свој чврст став у корист независности Косова, догодила се 17. јула 2005, када је 24 активиста тог покрета исписало спрејом свој слоган „Не преговорима – самоопредељење“ на зиду који окружује седиште УНМИК-а у Приштини. Од тада до фебруара 2007, ова организација је спровела више јавних активности усмерених против међународног мешања у „унутрашња“ питања Косова.
27. Посебно је био значајан протест који је покрет Самоопредељење одржао у Приштини, 28. новембра 2006. године. Пре овог протеста, покрет Самоопредељење је издао следеће саопштење за јавност:

„Албански народ се суочава са још једном опасношћу [због] нашег неумитног непријатеља, Србије. Народ на Косову сада угњетавају политичке институције УНМИК-а. Они газе наша права у свим областима друштвеног живота... Косовом управља политички нео-колонијални систем који се назива УНМИК, политички пројекат заснован на озлоглашеној Резолуцији 1244... Али највећи проблем, преко свега што је

већ споменуто, остаје чињеница да Србија има отворене претензије да поново заузме Косово“.³

3. Политичка и безбедносна ситуација која је претходила догађајима

28. Ситуацију на Косову у месецима пре догађаја који су предмет ове жалбе карактерисао је висок ниво напетости због „свеобухватног предлога за решење будућег статуса Косова“ (Ахтисаријев план) и нејасне будућности ове покрајине. Њу је уопштено описао Генерални секретар УН-а у свом извештају од 9. марта 2007. упућеном Савету безбедности (S/2007/134), у чијим релевантним деловима стоји:

„3. Будући статус Косова и даље представља главно политичко питање на Косову током периода који је предмет овог извештаја. Косовски Албанци примили су са дубоким разочарањем најаву мог специјалног изасланика од 10. новембра да ће одложити представљање предлога за решење странама за неки датум после 21. јануара како би се сачекало одржавање парламентарних избора у Србији. Реакција становништва била је генерално уздржана, са изузетком протеста који је организовао покрет косовских Албанаца Самоопредељење, 28. новембра, на Дан албанске заставе, током ког је око 4.000 демонстраната напало Владу и седиште УНМИК-а у Приштини, бацавши пројектиле.

4. Вође косовских Албанаца и јавност генерално су добро примили предлог за решење, 2. фебруара [2007], иако је исказана одређена забринутост у погледу елемената као што је предложено распуштање Косовског заштитног корпуса (КЗК) и децентрализација. Радикалне групе косовских Албанаца и косовски Срби одбацили су предлог за решење, мада због супротних разлога...

8. ... Догодио се релативно мали број инцидената који су потенцијално могли довести до дестабилизације. Општи ниво криминала опао је током 2006. године... Једина област у којој је дошло до значајног пораста била су кривична дела против имовине... Број потенцијално етнички мотивисаних инцидената такође је значајно смањен...

9. Покрет Самоопредељење и њихове везе са другим групацијама, као што је Удружење ратних ветерана, и даље представљају разлог за забринутост. Радикалне групе ће вероватно наставити да користе свако незадовољство јавности које произлази из предлога мог специјалног изасланика и процеса решавања будућег статуса, укључујући одлагање процеса. Остале маргиналне групе могу покушати да искористе напету атмосферу процеса решавања будућег статуса да би испровоцирале међуетничко насиље, не би ли постигли своје циљеве...“

29. С друге стране, ово је опис протеста који се одиграо 28. новембра 2006, који је навео покрет Самоопредељење⁴:

³ Видети Билтен (на енглеском) бр. 19, од 26. новембра 2006, доступан на веб-страници покрета Самоопредељење [електронски извор] – www.vetevendosje.org/wp-content/uploads/2013/09/newsletter_19.pdf (прегледано 20. јануара 2015).

„Ево шта се заправо догодило у уторак, 28. новембра. Десетине хиљада људи учествовало је у протестној шетњи центром Приштине. Код зграде Владе, Албин Курти је одржао кратак говор, у коме је још једном истакао циљ протеста: супротстављање преговарачком тиму Косова. Затим су активисти бацали флаше напуњене црвеном бојом на зидове зграда, као и на прозоре, а на капију смо закачили ‘5 разлога’⁵ за наш напад. Неки људи из масе бацали су каменице, што су наши организатори покушали да спрече. Знали смо да већина запослених у згради неће радити тог дана, а пре него што је акција почела, рекли смо полицајцима да се повуку, како не би били повређени. Наш протест није имао за последицу повређивање ниједног лица. То сведочи о професионалној организацији протеста и контроли коју су наши активисти имали над њим.

Након тога, отишли смо са демонстрантима до УНМИК-а, где смо ставили катанац на главну капију и уклонили једну плочу одбрамбеног зида који окружује зграду. Активисти су формирали ланац којим су чували улаз и спречавали масу да уђе јер то није био наш циљ. Затим смо такође бацали флаше са црвеном бојом на УНМИК. Црвена боја је употребљена као симбол боје заставе и боје крви. Полиција УНМИК-а је испалила сузавац на масу, што је изазвало реакцију бацања каменица, коју смо поново покушали да спречимо. Иако нисмо планирали бацање каменица, разумемо огорчење људи и, као организатори, преузимамо одговорност за овај чин. Упркос сузавцу, закачили смо на зид ‘5 разлога’ за наш напад.

Маса се поново окупила после неколико минута и наставили смо своју протестну шетњу док нисмо дошли до своје канцеларије, где је Албин Курти објаснио да је протест завршен. Сви су се мирно разишли.

Наш покрет никада није подржавао ‘пасивни отпор’. Свака акција је нанела неку врсту штете како би се послала порука УНМИК-у и ПИС-у [Привремене институције самоуправе]: исписивање графита на зидовима, на УНМИК-овим циповима, бушење њихових гума, бацање фарбе на зграде, бацање јаја, бојкот српских производа, свирање сирене за узбуђивање пред УНМИК-ом и блокада институција и границе. Да ли је бојкот мање насилан од ломљења прозора?

Ми смо ненасилан покрет јер никада нисмо претили животима људи нити покушали да повредимо или убијемо људе. Наша једина мета су институције и зграде или аутомобили који их представљају. Ово је једино ненасилно средство којим можемо да спречимо да ове институције одведу Косово у сигуран рат“.

---

⁴ Видети Билтен (на енглеском) бр. 20, од 3. децембра 2006, доступан на веб-страници покрета Самоопредељење [електронски извор] – www.vetevendosje.org/wp-content/uploads/2013/09/newsletter_20.pdf (прегледано 20. јануара 2015).

⁵ За пун текст ових „5 разлога“ покрета Самоопредељење погледати *ibid*.

4. Структура и надлежност полиције УНМИК-а 10. фебруара 2007. године

30. Према наводима из Приручника о смерницама и процедурама полиције УНМИК-а, датаног на 16. август 2005. године, у време које је релевантно за овај случај, полиција УНМИК-а се састојала из цивилне полиције, специјалне полиције и граничне полиције (ГП).
31. Полицијом УНМИК-а руководио је комесар полиције УНМИК-а. Висока команда полиције УНМИК-а такође се састојала из:
- четири заменика комесара полиције за следеће области: операције, криминал, управљање полицијом УНМИК-а и управљање КПС-ом;
  - команданта ГП-а;
  - начелника штаба;
  - директора операција.
32. До фебруара 2007. године, неке функције унутар командних структура УНМИК-ове полиције обављали су службеници КПС-а. Неке од тих функција биле су, на пример, заменик комесара полиције за КПС, помоћник заменика комесара полиције за операције, шеф одељења за јавни ред и главни инспектор Полицијског инспектората Косова (ПИК). Комисији није јасно да ли су неки службеници полиције УНМИК-а били подређени службеницима КПС-а и, ако јесу, да ли су потоњи имали овлашћења да издају наређења службеницима полиције УНМИК-а.

В. Околности које су довеле до смрти г. Мона Баљаја и г. Арбена Цељадинаја и до повређивања г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја

1. Најава протеста од стране покрета Самоопредељење

33. У свом саопштењу за јавност издатом 5. фебруара 2007⁶, покрет Самоопредељење позвао је ширу јавност да се окупи на демонстрацијама против Ахтисаријевог плана. Они су такође желели да искажу незадовољство у погледу општих овлашћења и понашања УНМИК-а и ПИС-а на Косову. Планирано је да демонстрације буду одржане 10. фебруара 2007. године у центру Приштине. Најава и позив на прикључење протесту такође су прослеђени путем текстуалних порука на мобилне телефоне, као и путем друштвених мрежа на интернету.
34. Према информацијама које је Комисија добила, покрет Самоопредељење није званично обавестио надлежне органе УНМИК-а о својим плановима да организује овај протест нити о својој планираној траси; они им такође нису саопштили никакве друге релевантне податке. Ипак, изгледа да су УНМИК-ови органи били у потпуности информисани о времену и местима на којима је планирано одржавање протеста.

2. Припремне радње УНМИК-ових органа

⁶ Видети Билтен (на енглеском) бр. 28, од 5. фебруара 2007, доступан на веб-страници покрета Самоопредељење [електронски извор] – www.vetevendosje.org/wp-content/uploads/2013/09/newsletter_28.pdf (прегледано 20. јануара 2015).

35. Јединица за планирање операција при главном штабу полиције УНМИК-а (ГШ) израдила је оперативни план назван „Оперативни налог поводом протеста ПСО-а [покрет Самоопредељење] 10. фебруара 2007.“ (Опер. план), који је послат свим релевантним одељењима ГШ-а полиције УНМИК-а, свим штабовима регионалне полиције, штабу ГП-а и свим Формираним полицијским јединицама. На насловној страни је наведено да пре дистрибуције, оперативни план треба да одобре сви релевантни команданти полиције, како полиције УНМИК-а тако и КПС-а: директор операција, заменик комесара за операције и заменик комесара полиције. Коначно одобрење требало је да да комесар полиције УНМИК-а. Међутим, Комисија не поседује потписану копију оперативног плана.
36. У 1. поглављу оперативног плана, под насловом „Информације“, очекивани општи ризик процењен је као „средњи“, али су јединице полиције УНМИК-а и КПС-а упозорене да су могуће одређене провокације.
37. У 2. поглављу оперативног плана, под насловом „Намера“, истакнуто је: „Намера комесара полиције је да се полиција придржава стратешких смерница дефинисаних децембра прошле године [2006]... при суочавању са протестима/демонстрацијама“. Смернице споменуте у том поглављу, под насловом „Смернице комесара полиције за суочавање са спонтаним или најављеним демонстрацијама покрета Самоопредељење“, очигледно је требало да буду приложене уз оперативни план као „Додатак А“. Њихов садржај није познат Комисији, пошто копија коју она поседује не садржи ниједан такав додатак. У закључку 2. поглавља стоји: „Полицијска реакција биће проактивна и превентивне радње ће бити предузете кад год је неопходно. Безбедносне мере за ову операцију морају увек да буду високог приоритета. Примењују се стандардна правила ангажовања!“
38. Под насловом „Метода“ у 3. поглављу оперативног плана објашњавају се линије командовања и истичу функције сваког полицијског сектора или јединице која учествује у операцији.
39. У 5. поглављу оперативног плана, „Комуникација“, наводи се да је шеф операција био заменик комесара за операције и да „он мора да добија обавештења о сваком инциденту повезаном са овом операцијом преко оперативног центра ГШ-а или особља командног центра ГШ-а“.
40. Из изјава већег броја испитаних службеника полиције УНМИК-а чини се да је заједно са оперативним планом послат и посебан захтев бр 128/07, и то трима Формираним полицијским јединицама: пољској, румунској и украјинској. У њему су наводно била наведена додатна упутства за распоређивање тих јединица и наглашено је да су потребни сузавац и пуна опрема за контролу маса и сузбијање нереда (КМН), али да не треба доносити оружје дуге цеви. Међутим, Комисија не поседује овај документ.
41. Полиција УНМИК-а је позвала представнике покрета Самоопредељење да учествују у припремама за демонстрације, али они се нису одазвали позиву и одбили су да се састану са представницима полиције УНМИК-а.
42. Након поменутих демонстрација од 28. новембра 2006. године (видети § 27 горе у тексту), органи УНМИК-а су обраћали посебну пажњу на поступке покрета

Самоопредељење. Већина високих службеника УНМИК-ове полиције, у својим каснијим изјавама датим истражитељима, споменула је да су инструкције које је дало руководство Мисије, а самим тим и њихова намера, биле да се не дозволи понављање онога што се тада догодило. Стога је комесар полиције УНМИК-а, 8. децембра 2006. године, усвојио документ под називом „Стратешки приступ суочавању са спонтаним или најављеним демонстрацијама активиста покрета Самоопредељење/Vetëvendosje“. У релевантним деловима овог документа стоји:

„1. Последњих месеци је примећен повећан број демонстрација – најављених или спонтаних – групе активиста... покрета Самоопредељење/Vetëvendosje. Сврха је делимично да се створи отпор према (посебно) ПИС-у и УНМИК-у, а делимично да се испровоцира сукоб са полицијом и другим органима, како би се повећао публицитет у погледу њихових активности и на тај начин добио већи број присталица и појачао притисак на ПИС и УНМИК. Најновије активности припадника ПСО показале су да су они сада спремни да прибегну отвореније насилним и незаконитим поступцима.

2. Следећа начела треба да усмеравају полицијски приступ при суочавању са активистима ПСО:

- а. Демонстрације су законите све док су мирне. Полиција ће обично бити приметна, али неупадљива и, све док активисти ПСО остану у границама мирног протеста, настојаће да не реагује на покушаје провокација и довешће на најмању могућу меру могућности за конфронтацију.
- б. Биће примењене све доступне опције за прикупљање доказа...
- в. Насилно кривично понашање неће се толерисати. Полиција ће предузети неопходне хитне радње; између осталог и хапшења на лицу места, ако је потребно.
- г. Ако демонстранти буду почели да нападају лица или имовину, покушају да се пробију у просторије или почине друга тешка кривична дела, полиција ће поступити у складу са стратешким намерама за сузбијање јавних нереда и немира“.

43. Полицији је генерално наложено да спречи да се догоди ситуација слична демонстрацијама од 28. новембра 2006. године.

3. *Демонстрације и догађаји с њима у вези који су се одиграли 10. фебруара 2007. године*

44. Дана 10. фебруара 2007. године, покрет Самоопредељење организовао је протест у Приштини, који је почео око 14.00 часова, а трајао је до око 17.30. Демонстранти су дошли из разних крајева Косова; према полицијској евиденцији, најмање 50 аутобуса са демонстрантима стигло је у Приштину у јутарњим часовима 10. фебруара 2007. године. Демонстранти су отишли у протестну шетњу од канцеларије покрета Самоопредељење у насељу Пејтон, Улицом Мајке Терезе, у правцу центра града. Демонстрантима се на том путу придружио велики број људи. Према званичној евиденцији КПС-а, у протесту је учествовало око 2.500 људи. План је изгледа био да се одржи митинг испред зграде Скупштине и Владе Косова.

45. Међутим, полиција је блокирала Улицу Мајке Терезе у близини споменика Скендербегу и није дозволила демонстрантима да приђу згради Владе, која је била удаљена мање од 300 метара од кордона који је поставила полиција. Кордон се састојао од металне оgrade за „контролу масе“, првог реда полицајаца у коме су се налазили припадници Регионалне јединице за оперативну подршку КПС-а (РЈОП) и другог реда полицајаца, у коме су се углавном налазили полицајци ФПЈ-а полиције УНМИК-а. Иза кордона је било паркирано неколико оклопних возила и транспортера, од којих су неки били опремљени уграђеним оружјем за испаливање сузавца, а неколико резервних јединица полиције било је у приправности.
46. Специјалне полицијске јединице су користиле следећу опрему: панцире, заштитну одећу за ноге и руке, шлемове (без заштитног визира од фибергласа), заштитне пластичне штитове, гас маске, лисице, гумене пендреке, редовно оружје у футроли (пиштоље), бибер спреј, сузавац и гумене метке. Имали су две врсте муниције за испаливање гумених метака: румунски ФПЈ је користио двоцевне пушке, са ручним пуњењем и избацивањем чаура, глатке цеви, калибра 12 (ИЗХ-54), које изгледају као ловачке пушке. Пољски и украјински ОФПЈ су користили пушке типа пумпарице, калибра 12. Приметно је било да је неколико оклопних транспортера и службених паса било у приправности.
47. Пошто нису могли да наставе ка планираној локацији, демонстранти су одржали митинг на тргу испред Народног позоришта, непосредно испред полицијског кордона. На тој локацији, неколико лидера покрета Самоопредељење, укључујући г. Албина Куртија, обратило се окупљенима из камиона који су употребили као импровизовану бину, а који је био опремљен микрофонима и звучницима. У другом возилу, које је било паркирано поред камиона, налазиле су се пластичне лутке које су означавале различите домаће и међународне званичнике који су били повезани са процесом решавања статуса Косова.
48. Негде око 15.00 часова, након што су завршени говори лидера покрета Самоопредељење, демонстранти су почели уклањање барикада (металне оgrade) како би се приближили првом реду полицајаца. Како полиција није реаговала и није покушала да спречи демонстранте у томе, барикаде су уклоњене и стављене поред пута, чиме је омогућен неометан приступ кордону који су формирали полицајци.
49. Убрзо након тога, демонстранти су почели да узвикују „УЧК, УЧК7“ и почели су да гурају полицију. Како је Комисија приметила гледајући видео снимке са лица места који су се налазили у досијеу који је доставио УНМИК, демонстранти нису били наоружани. Неколико тренутака касније, група од око 20 активиста покрета Самоопредељење, који су носили само беле мајице, укључујући г. Албина Куртија, ухватила се чврсто за руке, формирајући људски ланац, и покушала да се пробије кроз ред полицајаца код споменика Скендербегу. Полиција их је потиснула. У том тренутку, на полицију је бачено камење и други пројектили (конзерве, штапови и слично). Одмах је уследила реакција полиције, која је употребила бибер спреј и испалила сузавац да би растерала масу. У том тренутку је дошло до спорадичног испаливања првих гумених метака. Већина демонстраната се одмах повукла, али се нису потпуно разишли.

⁷ „УЧК“ (на албанском: *Ushtria Çlirimtare e Kosovës*) означава Ослободилачку војску Косова (ОВК).

50. Када је употребљен сузавац, полицајци КПС-а су напустили своје положаје у првом реду полицијског кордона, пошто нису имали гас маске. Тако је ред полиције УНМИК-а, углавном сачињен од румунских полицајаца ФПЈ-а, постао први ред у кордону и наставио са мерама сузбијања нереда.
51. Иако изгледа да више није било директних конфронтација, неки демонстранти су с времена на време прилазили и бацали предмете на полицију. Припадници полиције УНМИК-а остали су на својим почетним положајима и наставили су да испалјују сузавац; такође су спорадично испалјивали гумене метке, посебно циљајући оне који су прилазили да гађају полицију штаповима, камењем и канистерима сузавца које су покупили са земље.
52. Нешто касније, полиција УНМИК-а је почела да се креће напред, потискујући демонстранте из Улице Мајке Терезе у споредне улице. Истовремено, припадници КПС-а су користили пендреке да растерају окупљене; неколико активних демонстраната је у то време ухапшено.
53. До 17.30, демонстранти су у потпуности растерани.
54. Током и након поменутог протеста, 19 особа је ухапшено, а 82 је затражило медицинску помоћ. Од њих је око 30 било повређено гуменим мецима, а 56 осталих је имало повреде различитих делова тела, углавном проузроковане употребом физичке силе. Многи демонстранти су повређени у горњем делу тела.
55. Што се тиче имовине оштећене током демонстрација, три возила су оштећена (једно возило УН-а, једно владино возило и једно приватно возило), прозори на хотелу Илирија и излози двеју продавница су разбијени.
56. Све четири жртве на које се ова жалба односи задобиле су тешке повреде и прво су третиране у ургентном одељењу Универзитетске болнице у Приштини. Двојица од њих, г. Мон Баљај и г. Арбен Џељадини, убрзо су пребачени у болницу у бази „Бондстил“ америчког КФОР-а ради лечења, где су умрли убрзо након тога, упркос напорима лекара. Г. Мустафа Нерјовај је такође накнадно пребачен у пољску болницу немачког КФОР-а у Призрену ради даљег лечења. Г. Зенел Зенели је, због тежине повреда, остао у Универзитетској болници. Повреде које су задобиле ове четири жртве, као и околности у којима су оне задате, детаљно су наведене у наставку текста (видети § 90 „А“, „Б“, „В“ и „Г“).

4. Дешавања након ових догађаја

57. Министар унутрашњих послова ПИС-а Косова, г. Фатмир Реџеџи, поднео је оставку 13. фебруара 2007. године. Сутрадан, на захтев СПГС-а, г. Стивен Кертис, комесар полиције УНМИК-а, такође је поднео оставку.
58. Након тога, Генерални секретар УН-а осврнуо се на ове демонстрације у свом извештају од 9. марта 2007. године (цитирано изнад у § 28):

„4. ...Вевендосје је поново одржало протест, 10. фебруара, против плана за [решење статуса], косовског преговарачког тима, УНМИК-а и будуће предвиђене Међународне цивилне канцеларије, за који је јасно да је

постојала намера да буде насилан. Трагично, два демонстранта су преминула од повреда нанетих гуменим мецима у пределу главе. Министар унутрашњих послова Привремених институција самоуправе на Косову и комесар полиције УНМИК-а поднели су оставке убрзо након тога, док се лидер покрета Самоопредељење још увек налази у истражном притвору. У току је истрага о смрти, као и истрага у погледу покрета Самоопредељење. Иако постоји мало подршке опште јавности за акције овог покрета, настављене нејасноће у вези са статусом Косова, које спречавају друштвен, економски и политички напредак, стварају осетљиву атмосферу, коју су искористиле радикалне групе“.

59. У светлу ротације особља румунског ОФПЈ-а која је предстојала због истека периода њихове службе, СПГС је затражио од Владе Румуније да одложи ротацију овог контингента за месец дана. Дана 22. фебруара 2007. године, румунска влада је обавестила СПГС да одобрава то продужење да би олакшала истрагу. Поред тога, Влада Румуније није уложила никакав приговор на истражне радње које укључују њихове полицајце.
60. Дана 23. марта 2007. године, цео румунски контингент ФПЈ-а напустио је Косово и вратио се у Румунију. Влада Румуније донела је одлуку о повлачењу тих полицајаца, упркос захтеву из седишта УН-а да полицајци СПЈ-а „који су пуцали“ остану на Косову до окончања истраге.

С. Истрага

1. Достављање релевантних списа

61. У вези са предметом о коме је овде реч, Комисија је од УНМИК-а добила првобитан истражни спис који се претходно налазио код УНМИК-овог специјалног тужиоца и радне групе под његовим надзором (видети § 85 испод). Спис је садржао 29 регистратора са нумерисаним документима; неки материјални докази, уз потврде о ланцу одговорности и оригинали образаца о предаји такође су се налазили у спису. Уз спис је био приложен ДВД са видео снимком демонстрација и полицијске акције (видети § 49 изнад).
62. Што се тиче објављивања информација које се налазе у спису, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен сажет преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

2. Први истражни кораци

63. Истрага у погледу насиља које се догодило током демонстрација почела је 10. фебруара 2007. године. Полицајци КПС-а затворили су велики део Улице Мајке Терезе, као потенцијално место злочина, а око 18.00 часова форензичари КПС-а већ су почели да га истражују, што се завршило око 20.00 часова. Место злочина је измерено и фотографисано. Велики број предмета, као што су испалене чауре, празни канистери сузавца, гумени пројектили, штапови и каменице, прикупљен је и запечаћен ради даљег прегледа.

64. Полицајци КПС-а запленили су одећу г. Мона Баљаја, преминуле жртве, у болници у Приштини, 10. фебруара 2007. године, и послали је у првобитном стању Форензичкој лабораторији КПС-а на чување. Полиција није успела да пронађе одећу друге преминуле жртве, г. Арбена Џељадинаја.
65. Према подацима из базе података о кривичним делима косовске полиције, истог дана, у 18.00 часова, Регионална истражна јединица у Приштини (РИЈ) уписала је истрагу под бројем 2007-АБ-0526, у вези са следећим кривичним делима:
- „1) Непознато – демонстрације;
  - 2) Непознато – ометање јавног реда;
  - 3) 316 – ометање службених лица у обављању службених дужности;
  - 4) 317 – напад на службена лица током обављања службених дужности“.
66. У предмету бр. 2007-АБ-0526 постоји 15 осумњичених, а г. Албин Курти је на врху листе. Већина истражних докумената датираних на 10–12. фебруар 2007. носи овај број предмета. У спису није назначено да ли је уписан посебан предмет у вези са истрагом у погледу смрти и повређивања демонстраната.
67. Такође 10. фебруара 2007, истражитељи КПС-а отишли су у клинику у Приштини, где су прикупили више предмета, укључујући одећу г. Мона Баљаја и већи број гумених пројектила, које су извадили лекари који су лечили повређене демонстранте.
68. Дана 11. фебруара 2007. године, РИЈ је затражио од јавног тужиоца Окружног јавног тужилаштва (ОЈТ) у Приштини да изда налог за обдукције двеју преминулих жртава. Истог дана, локални претпретресни судија Окружног суда у Приштини издао је тражени налог; број регистра Окружног суда који је наведен на њему је ПНХ 85/07.
69. Такође истог дана, истражитељи РИЈ-а при КПС-у затражили су од јавног тужиоца ОЈТ-а у Приштини да упути захтев свим већим ТВ станицама на Косову да доставе полицији видео снимке догађаја који су се одиграли 10. фебруара 2007. године.
70. У електронској поруци послатој касно поподне 11. фебруара 2007, УНМИК-ов међународни тужилац је затражио од начелника за истраге полиције УНМИК-а да достави међународним тужиоцима, укључујући г. Роберта Л. Дина, комплетан извештај о догађајима од 10. фебруара 2007, посебно обдукцијске извештаје и процену повреда нанетих демонстрантима.
71. Дана 12. фебруара 2014. године, по налогу претпретресног судије Окружног суда (ОС) у Приштини, међународни експерт за судску медицину из УНМИК-ове канцеларије за нестала лица и судску медицину обавио је обдукције двеју преминулих жртава. Прелиминарни резултати су одмах достављени. У њима је писало да је утврђено да су жртве погођене гуменим мецима пречника 18,5 милиметара.
72. Потпуни обдукцијски извештаји издати су касније: у погледу г. Арбена Џељадинаја 27. фебруара 2007, а у погледу г. Мона Баљаја 3. марта 2007. године; оба су

садржала преглед повреда и налазе о узроку смрти. Према обдукцијским извештајима, прегледу тела г. Арбена Џељадинаја присуствовала су четири службеника КПС-а, седам службеника полиције УНМИК-а, један међународни тужилац и један језички асистент УНМИК-а. Прегледу тела г. Мона Баљаја присуствовала су четири службеника КПС-а, седам службеника полиције УНМИК-а, два међународна тужиоца (од којих је један био Роберт Л. Дин) и један језички асистент УНМИК-а.

73. До 12. фебруара 2007. године, истражитељи РИЈ-а полиције УНМИК-а већ су прикупили неопходне узорке гумене муниције коју су током операције користиле пољске, румунске и украјинске Формиране полицијске јединице. Један од ових истражитеља полиције УНМИК-а био је Румун. Истог дана, два румунска истражитеља УНМИК-ове полиције отишла су у базу КФОР-а у Призрену, где су прикупили податке о идентитету жртве погођене током демонстрација (г. Мустафа Нерјовај), која је тамо била на лечењу, његовом здравственом стању и опису повреда које је задобио.

3. *Истрага УНМИК-ове полиције и специјалног тужиоца*

74. Дана 12. фебруара 2007, формирана је специјална „радна група 10.02.2007“ ради истраживања околности везаних за протест и насиље до ког је дошло.

75. Према наводима у њеној организационој шеми, радна група се састојала од 18 службеника полиције УНМИК-а који су били стално распоређени у њој, три службеника за везу и два службеника Косовске полиције. У шеми се такође каже да је „за ‘радну групу 10.02.2007’ на одређено време радило више од 30 МПС-а [међународних полицијских службеника]“. Два посматрача из Полицијског инспектората Косова (ПИК) такође су била део радне групе. Према наводима из горепоменуте организационе шеме (у којој су била наведена имена и националности свих чланова радне групе), у њој није био распоређен ниједан румунски службеник полиције УНМИК-а.

76. Дана 13. фебруара 2007. године, истражитељ радне групе затражио је да руководство клинике у Приштини достави медицинску документацију и личну одећу г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја. Међутим, према наводима из полицијског извештаја од 14. фебруара 2007. године, на клиници није пронађена ниједна од тражених ставки. Одећа коју је г. Мустафа Нерјовај носио током демонстрација 10. фебруара 2007 преузета је од њега 15. марта 2007, након што је полиција УНМИК-а обавила разговор са њим у његовој кући. Међутим, она је у међувремену опрана. У спису не постоји запис о томе где се налази одећа г. Зенеља Зенељија.

77. Истог овог дана, стручњак за ватрено оружје КПС-а потврдио је вођи тима радне групе да је из пушака које су користиле пољске и румунске Формиране полицијске јединице могла да се испалује гумена муниција калибра 12, док карабини које користи украјински ФПЈ нису пројектовани за коришћење ове врсте муниције.

78. Дана 14. фебруара 2007. године, г. Роберт Л. Дин, међународни тужилац УНМИК-а и, у то време, заменик директора УНМИК-овог ОП-а именован је за специјалног

тужиоца за надгледање истраге и шефа радне групе. Из списка се види да је предмет тужиоца био уписан под бр. ПЦ 119/07.

79. Истрагом је утврђено да су румунски ФПЈ представљала три вода: „Алфа“ (32 припадника, од којих је три пуцало), „Браво“ (32 припадника, од којих је три пуцало) и „Чарли“ (21 припадник, од којих је три пуцало). Они су били постављени у борбену формацију, при чему је вод „Алфа“ био на десном крилу, вод „Браво“ у центру, а вод „Чарли“ на левом крилу (поред пута где су се налазили Народно позориште и хотел Илирија). Радној групи су достављени слични подаци о учешћу пољског и украјинског ФПЈ-а.
80. Саслушања команданата пољског ФПЈ-а и припадника те јединице који су пуцали и при том користили гумене метке током демонстрација обављена су 13. и 14. фебруара 2007. године. Према евиденцији, седам од девет полицајаца саслушано је од стране два истражитеља УНМИК-ове полиције, од којих је један био румунске националности; у евиденцији нису наведене никакве информације о присуству преводиоца током тих разговора. Друга два истражитеља полиције УНМИК-а (који нису из Румуније), 14. марта 2007, поново су обавила разговор са једним од полицајаца.
81. Припадници румунског ФПЈ-а који су учествовали у операцији 10. фебруара 2007. саслушавани су у више наврата. У првом таласу саслушања, 15. и 16. фебруара 2007. године, истражитељи су обавили разговоре са полицајцима који су пуцали и командантима румунског ФПЈ-а. Према евиденцији, свако од ових саслушања обавила су два истражитеља полиције УНМИК-а, од којих је један био румунске националности. Преводац није присуствовао тим саслушањима; записник са њих је био написан на румунском, а затим преведен на енглески. Сви они су поново саслушани, од 9. до 11. марта 2007, а саслушала су их такође два истражитеља полиције УНМИК-а, од којих ниједан није био румунске националности, и то у присуству професионалног преводиоца.
82. Дана 16. фебруара 2007. године, КПС-ов стручњак за ватрено оружје потврдио је тужиоцу да муницију која садржи гумене пројектиле који по величини одговарају мецима извађеним током обдукција, РБ1, користи румунски ФПЈ.
83. Дана 20. фебруара 2007. године, два истражитеља полиције УНМИК-а (један од њих Румун) саслушала су осам припадника украјинског ФПЈ-а који су учествовали у операцији. Током свих ових саслушања, превођење је обављао припадник украјинског ФПЈ-а који је говорио енглески. Ових осам изјава садржи веома сличне формулације. Четири команданта украјинског СПЈ-а саслушана су касније, 15. и 16. марта 2007, од стране других истражитеља УНМИК-ове полиције (који нису били румунске националности). Током три разговора, превођење је такође обављао припадник украјинског СПЈ-а, а један је обављен на енглеском језику.
84. Између 15. и 20. фебруара 2007. године, припадници КПС-а обавили су разговоре са преко 50 цивилних сведока, међу којима су и очевици пуцања у четири жртве у овом случају. Неки од њих су били у стању да опишу полицајце који су пуцали у жртве, али нико није био у стању да их идентификује на фотографијама. Ни у једној фази није спроведена парада идентификације уживо.

85. Преглед истражних радњи које је радна група предузела од почетка истраге до 16. априла 2007. дат је у „Привременом извештају специјалног тужиоца СПГС-у у вези са смрћу и озбиљним рањавањем демонстраната током демонстрација у Приштини, 10 фебруара“ (Привремени извештај специјалног тужиоца, 5. и 6. страница). Како се у њему наводи, главна сврха истраге у том периоду била је да се „сузи поље могућих полицајаца који су пуцали и да се, путем судске медицине, сведока и испитивања свих прикупљених доказа, идентификује особа, или особе, која је испалила смртоносне хице и хице који су изазвали озбиљне повреде“. Предузете су следеће истражне радње:

„Извештаји службеника из свих полицијских јединица које су учествовале у полицијској акцији прикупљени су и прегледани; накнадна саслушања одговарајућих службеника; провера и накнадна саслушања преко 200 службеника РЈОП-а при КПС-у који су били укључени у полицијску акцију; саслушани су припадници украјинских и пољских Формираних полицијских јединица који су учествовали у полицијској акцији; саслушане су све 93 особе из румунског ФПЈ-а, а они који су користили гумене метке поново су саслушани; прибављене су фотографије румунских стрелаца при улазу у мисију УНМИК-а ради евентуалне идентификације; фотографије из ваздуха и са лица места области где је дошло до сусрета, укључујући елевацију терена, мерења у односу на оријентире и фиксне објекте; претрес од врата до врата од стране полиције како би се пронашли сведоци у области сусрета; прикупљени су и анализирани видео снимци и фотографије (преко 1.800 фотографија) демонстрација и сусрета; пронађена су и саслушана лица која су направила снимке и фотографије; саслушан је 21 члан особља хотела Илирија, а неки су и поново саслушани; саслушано је преко 100 цивила који су учествовали у демонстрацијама; саслушане су повређене особе и њихови рођаци; контактирани су сведоци који се налазе у Норвешкој и Немачкој; обављена је обдукција два преминула лица и прикупљена медицинска документација тешко рањених; прикупљање пројектила извађених из преминулих и једног рањеног; испитивање преузете муниције у лабораторији за ватрено оружје и испитивање узорака гумених метака добијених од пољског, украјинског и румунског ФПЈ-а; 170 додатних узорака гумених метака РБ1 добијено је од румунског ФПЈ-а, подношеће доказа немачкој лабораторији БКА где су у току тестирања брзине и удара/удаљености; разговори са координаторима и оперативним командантима ФПЈ-а у вези са полицијском акцијом током протеста; позиви у локалним медијима да потенцијални сведоци позову службу телефонске помоћи коју води КПС; идентификација произвођача муниције РБ1 и захтевање детаљних спецификација, дистрибуције и препоручене употребе муниције“.

86. У закључку свог прегледа истражних активности, специјални тужилац је додао:

„Није изненађење да је радна група наилазила на препреке у току своје истраге. Неке препреке су се могле предвидети, као што су проблеми у погледу језика и неопходног превода, као и логистике. Морали су се пронаћи потенцијални сведоци, и то не само широм Косова... Без обзира на поновљене захтеве, француски и италијански МЈП [Мултинационална

јединица за подршку], под командом НАТО-а, још нису пристали да радна група са њима обави разговор. Радна група се надала да ће служба телефонске помоћи коју је успоставио КПС, а коју су објавили медији, резултирати корисним информацијама и траговима. То, нажалост, није био случај“.

87. Службенике румунског ФПЈ-а, са којима су разговор првобитно обавили румунски службеници полиције УНМИК-а, без преводиоца (видети § 81 горе у тексту), касније су поново саслушала друга два службеника полиције УНМИК-а, других националности, уз помоћ професионалних судских тумача.

4. *Налази и закључци специјалног тужиоца*

88. Резултати истражних радњи представљени су специјалном тужиоцу у прелазном Извештају о истрази у вези са демонстрацијама 10. фебруара 2007. године, датираним на 13. март 2007, у Првом извештају радне групе 10.02.2007. од 16. априла 2007. (Први извештај радне групе) и у Другом извештају радне групе 10.02.2007. (Други извештај радне групе) од 11. јуна 2007.

89. На основу резултата истраге представљених у овим извештајима, специјални тужилац је издао и ставио на увид јавности два извештаја. Први, „Прелазни извештај специјалног тужиоца“ од 16. априла 2007. године (видети горе у тексту § 85) и други „Извештај специјалног тужиоца упућен СПГС-у“ (Други извештај специјалног тужиоца) од 29. јуна 2007.

90. Прелазни извештај специјалног тужиоца од 16. априла 2007. године, под насловом „Резултати“ садржи следеће закључке (задржано је наглашавање из оригинала):

„циљ радне групе од самог почетка био је сужавање броја потенцијалних полицајаца који су испалили хице. Први и најзначајнији помак у том погледу начињен је преузимањем и испитивањем пројектила који су били узрок смрти Мона Баљаја и Арбена Џељадинија и рањавања Зенеља Зенељија и Мустафе Нерјоваја. ...

У извештају ће се сада направити осврт на оно што је утврђено у вези са четири конкретна лица која је полиција погодила мецима током поподнева 10. фебруара.

А. Мон Баљај – већи број људи је присуствовао пуцању у Мона Баљаја. Јасно је да је он током протеста ушао у хотел Илирија у Улици Мајке Терезе. У једном тренутку је побегао из хотела, скочио са терасе и убрзо након тога је погођен у главу иза десног уха гуменим метком који му је пробио лобању. Преминуо је услед повреде у пределу главе нанете гуменим метком типа РБ1. Мон Баљај је ушао у хотел Илирија у Улици Мајке Терезе, а када је МЈП ушао у хотел, он је побегао из хотела, скочио са терасе, и срушио се када је био погођен метком. Обављена је обдукција и метак је извађен. Метак је био типа РБ1.

В. Арбен Џељадини – мало тога се зна о околностима под којима је Арбен Џељадини погођен и преминуо. Он је погођен у предњем делу

чела. Обављена је обдукција и метак је извађен. Метак је био гумени, типа РБ1.

- C. **Мустафа Нерјовај** – погођен је у пределу главе пројектилом типа РБ1. Пројектил је извађен и испитан. Њему је повреда нанета је када се сагнуо да подигне канистер сузавца како би њиме гађао полицију. Метак је био гумени, типа РБ1.
- D. **Зенељ Зенељи** – погођен је у пределу груди и пројектил је остао у његовом грудном кошу. Он не може да се сети детаља о томе како су му задате повреде. На основу рендгенских снимака изгледа да је пројектил који се зарио у његов грудни кош пројектил РБ1.
- E. **Остали рањени** – полиција није могла да добије пројектиле и сада није у позицији да процени конкретне податке о томе шта је изазвало ове ране.
- F. ... 8 румунских стрелаца ФПЈ-а изјавило је да је испалило метке типа РБ1. Пољске Формиране полицијске јединице такође су користиле гумене метке, али не величине и врсте којом су погођене жртве у овом случају. Смртоносне ране нанете су посебном муницијом гумених метака, РБ1. Сваки румунски полицајац који је пуцао идентификован је и саслушан...
- G. Једина друга јединица која је користила гумене метке био је пољски ФПЈ...
- H. У овом тренутку, постоји основана сумња за уверење да је кривична дела, која су довела до смрти Мона Баљаја, Арбена Џељадинија и рањавања Зенеља Зенељија, починио румунски стрелац, односно стрелци. Као што је горе поменуто, основана сумња да су кривична дела почињена јесте потребан стандард предвиђен чланом 207 (4) ПЗКПК-а [Привремени закон о кривичном поступку Косова]. Предметна кривична дела за које постоји основана сумња јесу убиство, убиство из нехата, покушај убиства о тешке телесне повреде. Иако би се могло тврдити да је до ових смрти дошло случајно, тиме се не би умањила основана сумња да је такво пуцање било кривично дело. Случајно пуцање може бити извршено на немаран, стога кривичан, начин. ... Да би се бранио нужном одбраном, починилац мора поступати у циљу избегавања противправног, правог или претећег напада. Оно што је од веће важности је да такав чин мора бити сразмеран степену опасности коју напад представља. ... За сада, у доказима не постоји ништа што би указивало на то да су [жртве] Мон Баљај, Арбен Џељадини или Зенељ Зенељи чинили ишта што би довело у опасност живот било ког полицајца или било које особе у време када је у њих било пуцано. Чини се да је мало вероватно да су задобили ове ране од рикошета или метака испаљених ниском путањом. Под овим околностима, пуцање у главу и грудни кош муницијом РБ1 покреће оправдану сумњу да је полиција која је пуцала извршила кривично дело.

I. У овом тренутку не постоји основана сумња да је одређени стрелац, или стрелци, румунског ФПЈ-а нанео две смртоносне ране или једну скоро смртоносну рану. Додељивање статуса 'осумњиченог' целој групи од 10 (или њих 8 који су користили РБ1) румунских стрелаца било би у супротности са оним што предвиђа Закон. Незаконите радње, које су предмет сумњи, једног, два или чак три румунска стрелца не могу се приписати преосталим полицајцима, њих пет, шест или седам, за које се мора претпоставити да су свој посао радили прописно. У овом тренутку смо у позицији да бисмо морали да нагађамо ко би могао бити стрелац, или стрелци, који је извршио кривично дело. Закон једноставно не дозвољава нагађања при подношењу кривичне пријаве и покретању поступка против неког лица. ... Међутим, због природе коришћеног оружја (пушке глатке цеви калибра 12) и три коришћене врсте гумених метака, форензичари нису у могућности да повежу било који пронађени испалени пројектил са било којим конкретним оружјем. Поред тога, без обзира на велике напоре да се пронађе неки сведок који би могао да идентификује тачно лице које је пуцало у Мона Баљаја, Арбена Џељадинија или Зенеља Зенељија, такав сведок није пронађен.

J. Сходно томе, чињенице и околности у овом тренутку не омогућавају подношење или покретање кривичне истраге. Ниједан од румунских стрелаца не може се означити као осумњичени како је дефинисано у члану 151 (1) ПЗКПК-а, јер ниво оправдане сумње у погледу одређеног стрелца још увек не постоји. Они су само 'могући' или 'потенцијални' осумњичени. У Закону не постоји термин 'могући осумњичени'. Морамо и даље да имамо на уму да, што се тиче већине стрелаца румунског ФПЈ-а 10. фебруара 2007, нема назнака за лоше поступање“.

91. У фусноти бр. 8 закључка „I“ горе у тексту, специјални тужилац је навео додатно објашњење за своју одлуку да не покрене истрагу против свих румунских полицајаца који су пуцали. Он је навео (задржано је наглашавање из оригинала у целом тексту):

„Када кривични предмет напредује до фазе оптужнице, мора постојати *добро основана сумња* да је окривљени починио кривично дело. Видети *члан 316 (1) 4) ПЗКПК-а*. *Добро основана сумња* захтева још више доказа него *основана сумња*. Осуђујућа пресуда на суђењу захтева доказ ван основане сумње, што је највиши стандард доказивања у кривичном праву“.

92. Закључци (тачка 5) из Прелазног извештаја специјалног тужиоца од 16. априла 2007. године јесу следећи (задржано је наглашавање из оригинала у целом тексту):

„А. До данашњег дана, докази упућују на закључак да је смрт Мона Баљаја и Арбена Џељадинија били непотребна и да је могла бити избегнута. Изгледа да нема оправдања за пуцање у главу Мона Баљаја и у главу Арбена Џељадинија нити у грудни кош Зенеља Зенељија. Циљеви наведени у оперативном плану били су заштита објеката и контрола масе. До наношења смртоносних и скоро смртоносних повреда дошло је на знатној

удаљености од зграда Владе које је требало заштитити. Закључак је такође да је уопште употреба гумених метака тог дана можда била несмотрена и неодговарајућа под датим околностима. То ће бити предмет даље истраге.

Б. Докази истражени до данас поткрепљују закључак да су гумене метке који су нанели смртоносне и скоро смртоносне повреде испалили један или два стрелца румунског ФПЈ-а. Тог дана је тамо било 10 стрелаца румунског ФПЈ-а. Румунски стрелци испалили су 59 гумених метака типа РБ1. Бар осам румунских стрелаца испалило је тих 59 гумених метака типа РБ1. Докази, међутим, не пружају основ за даљу идентификацију особе која је можда испалила метке муниције типа РБ1 који су довели до смрти или повреда. Ниједан сведок није могао да идентификује ниједног полицајца који је пуцао у ове особе и нанео им повреде. Докази прикупљени до сада не достижу праг основане сумње о кривичној активности коју је починило било које одређено лице. Стога, формално покретање кривичног поступка сходно *члановима 220 и 221 ПЗКПК-а* није оправдано сходно закону у овом тренутку.

В. У светлу горе поменутог, УНМИК, Уједињене нације и Влада Румуније могу размотрити покретање одговарајућих поступака за надокнаду штете за преживеле чланове породица оних који су смртоносно рањени и за оне који су тешко рањени“.

93. У последњем делу свог првог Извештаја, „Настављени истражни напори“, специјални тужилац је навео:

„До данас су покренута питања у вези са спроведеним оперативним планирањем и припремом за протесте од 10. фебруара 2007. године, правилима ангажовања, ланцем командовања, као и кључним тачкама одлучивања, који су довели до тога да полиција тог дана користи гумене метке. Поред тога, потпуно смо свесни чињенице да је употреба гумених метака контроверзна. Наша намера није ни да бранимо нити да осуђујемо генералну употребу гумених метака. ... Ми ћемо испитати општеприхваћене и преовладавајуће стандарде за употребу гумених метака и прихваћено увежбавање такве тактике. Такође је откривено да је можда дошло до непотпуног, нејасног или нетачног преноса информација и налога између команданата на терену и штаба. То је можда негативно утицало на одлучивање о командама током протеста. ... Поставља се питање да ли је у оперативним налозима за протест разматрана употреба гумених метака. ... Треба напоменути да је у истрази покренут низ питања у вези са производњом, саставом и квалитетом гумених метака коришћених на дан који је предмет истраге“.

94. У Другом извештају специјалног тужиоца упућеном СПГС-у, од 29. јуна 2007. године, специјални тужилац је допунио Прелазни извештај од 16. априла 2007. године „проценом и критиком праксе и процедура које је користила полиција УНМИК-а у планирању и обављању полицијских функција пре и током протеста 10. фебруара, поготово у погледу одлуке да се тог дана користе гумени меци против демонстраната“ (стр. 2–3). Међутим, у овом Извештају није додато ништа

важно у погледу закључака о идентификацији оних који су директно одговорни за убиства и рањавање демонстраната.

95. У погледу додатних истражних радњи, у Другом извештају специјалног тужиоца наводи се:

„Додатни разговори са сведоцима... нису пружили никакве додатне информације које би омогућиле идентификацију конкретног стрелца одговорног за смрт Мона Баљаја, Арбена Џаљадинаја и рањавање Зенеља Зенељија. Истражитељи радне групе успели су да обаве проверу припадника јединица МЈП које су биле на лицу места, као и разговоре са њима, што се догодило тек 16. априла 2007. године. Ови разговори такође нису много допринели утврђивању идентитета одређеног стрелца, појединца, румунског ФПЈ-а. Сходно томе, закључци наведени у априлском извештају и даље важе“ (стр. 4).

96. Специјални тужилац је закључио да су постојали разни недостаци у погледу правног оквира, припреме полиције, планирања и операције, као и процеса доношења одлука у вези са протестом од 10. фебруара. Он је поготово идентификовао следеће околности које су допринеле трагичном исходу (стр. 17–18):

- правна средина која се тиче нације учеснице;
- застарела муниција (рок истекао пре 13 година);
- двосмисленост оперативног налога (неспоразум око типова опреме коју је требало доделити полицајцима који су учествовали у контроли масе);
- прекид ланца команде;
- прекид надзора;
- двосмисленост и непрецизност у издавању овлашћења да се користе гумени меци.

97. У својим препорукама, специјални тужилац је саветовао УН да треба да спроведе детаљну ревизију применљивих смерница УН, да би се појаснило да ли је употреба гумених метака од стране полиције у мировним мисијама УН уопште оправдана.

5. Затварање истраге од стране специјалног тужиоца

98. После објављивања горенаведеног Прелазног и Другог извештаја, изгледа да је истрага обустављена. Међутим, спис који Комисија поседује не садржи копију никакве одлуке специјалног тужиоца у том погледу, издате у складу са захтевима ПЗКПК-а.

99. У бројним јавним изјавама, лидери покрета Самоопредељење, рођаци преминулих жртава, као и две преживеле жртве, изразили су незадовољство резултатима УНМИК-ове истраге, посебно пропустом да се њоме утврди индивидуална кривична одговорност и изостанком било каквих мера (укључујући дисциплинске) против команданата који су учествовали у планирању и координацији рада полиције 10. фебруара 2007. године. Истрага је названа „заташкавањем“ злочина који је починила међународна полиција.

100. Без обзира на то, колико је Комисији познато, није начињен никакав покушај да се она поново покрене. У сваком случају, Комисији није достављен никакав документ који би указао на то да су се жалиоци, или било која друга заинтересована страна, жалили на ту одлуку или покушали да покрену кривични поступак као супсидијарни тужиоци, као што је предвиђено применљивим правилима кривичног поступка (видети § 123 у наставку текста).

6. *Истрага коју је спровео Полицијски инспекторат Косова*

101. Дана 11. фебруара 2007. године, комесар полиције УНМИК-а затражио је од главног инспектора ПИК-а да „...спроведе независан преглед истрага у случајевима смрти особа, до којих је дошло током нереда у Приштини, 10. фебруара 2007. године“. У истом писму, комесар је гарантовао потпуну сарадњу полиције УНМИК-а.

102. Комисији је достављен комплетан текст ПИК-овог Извештаја о ванредној инспекцији, датираног на 1. март 2007. године, чији наслов је, међутим, гласио: „Истрага о поступању КПС-а током јавних нереда у Приштини, у суботу 10. фебруара 2007. године“. У делу Извештаја „Увод“ појашњава се следеће:

„1.2 Предвиђени циљ инспекције био је да се утврди и процени рад виших официра КПС-а који су били одговорни за понашање службеника КПС-а ангажованих у зони улице Мајке Терезе, током јавних нереда у суботу, 10. фебруара...

1.3... инспекција ПИК-а није имала за циљ да истражи наводне прекршаје – кривичне или дисциплинске – од стране припадника КПС-а или цивилне полиције УНМИК-а. Такву истрагу води тим одређен од стране комесара полиције УНМИК-а...

1.4 Такође, овај Извештај се не односи на споразум између комесара полиције УНМИК-а и Министра унутрашњих послова, по коме Инспекторат полиције треба да обави независно надгледање истрага које води УНМИК у вези са околностима везаним за смрт лица током јавних нереда. Закључци ПИК-а у вези са овим случајем биће тема посебног извештаја, који ће бити објављен по окончању истраге коју води УНМИК“.

103. У том извештају дата је једна друга верзија развоја догађаја везаних за демонстрацију од 10. фебруара 2007. године, при чему је истакнуто следеће:

- припремљена су два оперативна плана за контролу демонстрације: један је био план полиције УНМИК-а, а други КПС-а; постојала су два командна центра и два ланца команде, што је успорило спровођење налога и извршавање упутстава између команданата и полиције на терену, и допринело је општој конфузији;
- металне препреке које су чиниле прву линију полицијских барикада нису биле међусобно повезане, нити су припадници КПС-а направили било какав покушај да спрече протестанте да их уклоне; изгледа да демонстрантима није представљало никакав проблем да уклоне металне препреке;

- припадници КПС-а који су чинили прву линију полицијског кордона, упркос детаљној обуци коју су прошли у погледу сузбијања нереда, изгледали су збуњено, недостајали су им вођство и одговарајућа команда;
- припадници КПС-а нису при себи имали гас маске, иако су оне део њихове специјалне опреме.

104. Извештај је садржао списак од седам препорука опште природе, које се односе на побољшање функционисања Косовске полиције.

105. У електронској поруци датираној на 7. март 2007, виши саветник Главног заменика СПГС-а обавестио је Специјалног помоћника директора ОП-а да СПГС нема примедбе на објављивање горенаведеног извештаја ПИК-а, с обзиром да је „нацрт тог извештаја урађен у тајности у сарадњи са ОЕБС-ом и да је текст пречистио Боб Дин“.

7. *Истрага коју су спровели румунски правосудни органи*

106. Изгледа да су на захтев УНМИК-а надлежни правосудни органи Румуније спровели кривичну истрагу у вези са догађајима од 10. фебруара 2007. године (видети § 156 доле у тексту). Надлежни војни тужилац Одсека за војно тужилаштво при Врховном касационом суду Румуније затворио је овај поступак 15. децембра 2009. године. Комисији није достављен детаљан опис поступка који су спровели румунски правосудни органи, већ само одлука од 15. децембра 2009. године.

107. У својој одлуци тужилац је закључио да би, због немогућности идентификације особе (или особа) одговорне за пуцање на протестанте и усмрћивање и наношење повреда протестантима, било противно одредбама румунског Закона о кривичном поступку, члан 10(1)(ц) да се настави са кривичном истрагом коју су покренули надлежни органи Румуније, па је стога одбацио поступак.

108. Дана 1. јула 2009, СПГС је додатно појаснио да „УНМИК не поседује довољан број информација с тим у вези, пошто тај случај не спада у оквир УНМИК-ове надлежности. Информације које УНМИК поседује добијене су из штампе и указују на то да се Амнести Интернешнл распитивао код румунских власти о напретку њихове истраге у вези с овим случајем“.

109. Дана 15. јула 2013, на захтев Комисије, правни заступник жалилаца потврдио је да је, због „...одсуства првостепене или другостепене одлуке кривичних судова Румуније..., Одсек војног тужилаштва при Врховном касационом суду донео одлуку о томе да се не настави истрага“; они нису уложили званичан приговор на ту одлуку.

8. *Административна истрага УН-а/Дисциплински поступак*

110. У спису који поседује Комисија не наводи се ништа у вези са икаквом административном истрагом коју су спровели надлежни органи УН-а, у погледу могућег прекршаја и/или немара од стране УНМИК-овог особља.

9. *Поступак УН-а у погледу тужбених захтева трећих страна/Исплата надокнада*

111. Ради детаљног описа овог процеса и његовог исхода, Комисија упућује на своје одлуке о прихватљивости по овом предмету, од 31. марта 2010. и 11. маја 2012. године (видети изнад, §§ 5 и 8).
112. Током 2010. и 2011. године, завршен је поступак УН-а у погледу тужбених захтева трећих страна по питању сваког од жалилаца и исплаћена је накнада за материјалну штету везано за смрт њихових сродника, као и за повреде које су задобила друга два жалиоца услед поступака полиције УНМИК-а.
113. Комисија подсећа да надокнада штете исплаћена жалиоцима није била заснована на признавању кршења људских права жртава. Заправо је чинила исплату *ex gratia*. Такође, као што је УНМИК-ов преговарачки тим стално објашњавао жалиоцима, надокнада је ограничена на економски губитак, посебно укључујући губитак прихода. Није исплаћена никаква надокнада за бол и патњу, моралну агонију, као ни казнена или морална одштета или одштета за друге врсте губитака који нису директно повезани са повредом (видети резолуцију Генералне скупштине УН-а 52/247, од 17. јула 1998, о *Одговорности према трећој страни: временска и финансијска ограничења*).

III. ЖАЛБА

114. Жалиоци тврде да убиства г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија и озбиљна повреда нанета г. Зенељу Зенељују и г. Мустафи Нерјовају представљају повреде права на живот, забрану мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, као и права на мирно окупљање. Они такође тврде да није спроведена ефикасна истрага овог инцидента, чиме је дошло до повреде процедуралног дела права на живот и забрану мучења и нечовечног или понижавајућег поступања. Напослетку, они тврде да су, због немогућности да уложе тужбу против УНМИК-а пред судом или било којим другим органом који је у стању да обезбеди обештећење, прекршена њихова права на правично суђење и на ефикасан правни лек.
115. Они се позивају на следеће инструменте људских права:
- Универзалну декларацију о људским правима (УДЉП), конкретно на чланове 3, 5, 8, 10 и 20;
  - Европску конвенцију о заштити људских права и фундаменталних слобода (ЕКЉП), конкретно на чланове 2, 3, 6, 11 и 13;
  - Међународни споразум о грађанским и политичким правима, конкретно на чланове 2, 6, 7 и 21;
  - Конвенцији против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, конкретно на чланове 2, 10, 12, 13, 14 и 16.
116. Комисија сматра да посебне одредбе ова четири инструмента људских права чињенично покривају исте релевантне области, наиме, право на живот, право на забрану мучења и нечовечног и понижавајућег понашања, право на правично суђење, право на мирно окупљање и право на ефикасан правни лек.

IV. ПРАВО

А. Релевантно домаће право

1. Уредба УНМИК-а 1999/1

117. Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. године, *О овлашћењима привремене управе на Косову*, измењеном и допуњеном Уредбама УНМИК-а бр. 1999/25 (12. децембар 1999) и 2000/51 (27. септембар 2000), предвиђен је главни законски оквир за функционисање Мисије управе Уједињених нација на Косову (УНМИК). У њеним релевантним деловима наведено је следеће:

Члан 1

Овлашћење привремене управе

1.1 Целокупна законодавна и извршна власт на Косову, укључујући управљање правосуђем, поверена је УНМИК-у и спроводи је Специјални представник Генералног секретара.

Члан 2

Поштовање међународно признатих стандарда

Приликом обављања својих функција, сва лица која обављају јавне дужности или раде у јавним службама на Косову треба да поштују међународно призната људска права...

2. Уредба УНМИК-а 1999/24

118. Уредба УНМИК бр. 1999/1 од 25. јула 1999. *О важећем закону на Косову*, измењена и допуњена Уредбом УНМИК-а бр. 2000/59 (27. октобар 2000), појашњава који се закони примењују на Косову и пружа хијерархију закона. Њоме је предвиђено следеће:

Члан 1

Важећи закон

1.1 Закон који се примењује на Косову је следећи:

(а) уредбе које објављује Специјални представник Генералног секретара и пратећи допунски правни инструменти; и

(б) закон који је био на снази на Косову на дан 22. марта 1989. године.

У случају спора, имају предност уредбе и пратећи допунски правни инструменти.

...

1.3 Приликом обављања својих функција, сва лица која обављају јавне дужности или раде у јавним службама на Косову треба да поштују међународно признате стандарде људских права, који се нарочито огледају у следећим документима:

- (а) Универзалној декларацији о људским правима од 10. децембра 1948. године;
- (б) Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода од 4. новембра 1950. године са пратећим протоколима;
- (в) Међународном споразуму о грађанским и политичким правима од 16. децембра 1966. године са пратећим протоколима;
- (г) Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима од 16. децембра 1966. године;
- (д) Конвенцији о елиминисању свих облика расне дискриминације од 21. децембра 1965. године;
- (ђ) Конвенцији о елиминисању свих облика дискриминације жена, од 17. децембра 1979. године;
- (е) Конвенцији против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања од 17. децембра 1984. године, и
- (ж) Међународној конвенцији о правима детета од 20. децембра 1989. године.

3. Уставни оквир за привремену самоуправу на Косову

119. Уставни оквир је проглашен Уредбом УНМИК-а 2001/9. У њеним релевантним деловима наведено је:

Поглавље 3 **ЉУДСКА ПРАВА**

3.1 Сва лица на Косову треба да уживају људска права и основне слободе, без дискриминације по било ком основу и у потпуној равноправности.

3.2 Привремене институције самоуправе треба да поштују и да обезбеде међународно призната људска права и основне слободе, укључујући права и слободе предвиђене:

- (а) Универзалном декларацијом о људским правима;
- (б) Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода, са пратећим протоколима;
- (в) Међународним споразумом о грађанским и политичким правима, са пратећим протоколима;
- (г) Конвенцијом о елиминисању свих облика расне дискриминације;
- (д) Конвенцијом о елиминисању свих облика дискриминације жена;
- (ђ) Конвенцијом о правима детета;
- (е) Европском повељом о регионалним или мањинским језицима; и
- (ж) Оквирном конвенцијом Савета Европе о заштити националних мањина.

3.3 Одредбе о правима и слободама утврђеним у овим инструментима су у непосредној примени на Косову као део овог Уставног оквира.

4. Одредбе Кривичног закона и поступка

120. Домаћи закон применљив у овом случају био је Привремени кривични закон Косова (ПКЗК), који је усвојен Уредбом УНМИК-а бр. 2003/25, а ступио је на снагу 6. априла 2004. године.

121. Могуће кривичне пријаве у смислу ПКЗК-а, које је размотрио Специјални тужилац биле су: Убиство (члан 146), Тешко убиство (члан 147), Убиство из нехата (члан 149), Тешка телесна повреда (члан 154), вероватно тумачен заједно са Покушајем

(члан 20). Специјални тужилац је такође размотрио примену одредби које врше декриминализацију кривичних поступака или које омогућавају ублажавање или ослобађање од могуће казне, попут Нужне одбране (члан 8), Крајње нужде (члан 9) и Наредбе претпостављених (члан 10).

122. Правила којима се регулише спровођење кривичног поступка била су у релевантном временском периоду садржана у ПЗКПК-у и усвојена уредбом УНМИК-а бр. 2003/26, која је такође ступила на снагу 6. априла 2004. године.

123. У погледу права оштећене стране да покрене супсидијарно гоњење, у ПЗКПК-у се наводи:

Члан 62

- (1)... Кад јавни тужилац установи да нема основа за покретање истраге или гоњење за кривични прекршај који се гони по службеној дужности... дужан је да у року од осам дана о томе обавести оштећеног и упути га да он/она може сам да предузме гоњење као супсидијарни тужилац...
- (2) Оштећена страна има право да предузме, односно да настави гоњење, у року од осам дана од дана кад је примила обавештење из става 1 овог члана.

Члан 64

- (1) Ако оштећена страна у року прописаном законом не покрене или не настави гоњење... сматраће се да је он/она одустао од гоњења, осим ако је овим Законом другачије прописано.

5. Закон о јавном тужиоцу

124. *Закон о јавном тужилаштву*, објављен у Службеном Гласнику бр. 32/76 (последњи пут измењен и допуњен *Законом о изменама и допунама Закона о јавном тужилаштву*, бр. 18/88), садржи следеће релевантне одредбе:

Члан 8

Виши јавни тужилац, према закону, може дати нижем јавном тужиоцу обавезна упутства за њен/његов рад, а може преузети и задатке који су у надлежности нижег јавног тужиоца.

Члан 12

Приликом кривичног гоњења починилаца злочина и других кажњивих дела прописаних законом, јавни тужилац заједно са истражним органима утврђује и предузима неопходне мере за откривање починилаца и злочина. У складу са овлашћењима утврђеним законом, јавни тужилац спроводи прелиминарни поступак.

Члан 14

Када јавни тужилац утврди да због кршења... постоји основа за употребу правног лека против извршне одлуке суда или... другог поступка, он може захтевати одлагање или обустављање извршења те одлуке, уколико сматра да извршење такве одлуке може неизбежно узроковати штетне последице.

Члан 17а

Уколико јавни тужилац... не достави захтев за... истрагу..., суд треба да обавести вишег јавног тужиоца...

Када јавни тужилац добије информацију из става 1 овог члана, он/она треба да предузме радње и мере како би се уклониле све неправилности у раду и спречиле све последице које могу да проистекну из њих.

6. Именовање и постављање међународних тужилаца

125. Током релевантног временског периода, међународни јавни тужиоци на Косову били су постављени у складу са чланом 1.3 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/6 *О постављању и разрешавању међународних судија и међународних тужилаца* (измењено и допуњено Уредбама УНМИК-а бр. 2000/34 и 2001/2), које у релевантним деловима гласе:

Члан 1Постављање и разрешавање међународних судија и међународних тужилаца

1.1 Специјални представник Генералног секретара може да поставља и да разрешава међународне судије и међународне тужиоце, узимајући у обзир критеријуме који су постављени у Члановима 2. и 4. ове Уредбе. Ова постављења извршиће се у било којем суду или јавном тужилаштву на територији Косова.

1.2 Међународне судије су надлежне и одговорне за обављање својих службених функција, укључујући надлежности за одабирање и преузимање одговорности за нове и нерешене кривичне случајеве у оквиру јурисдикције суда где су постављени.

1.3 Међународни тужиоци су надлежни и одговорни за обављање својих службених дужности укључујући надлежности и одговорности у вези с обављањем истраге кривичних дела, као и за одабирање и преузимање одговорности за нове и нерешене кривичне случајеве и поступке у оквиру јурисдикције канцеларије јавног тужиоца где су постављени.

1.4 Међународни тужилац може да предузме или наставити гоњење случаја, користећи важеће поступке за гоњење на захтев оштећене стране, како је изложено у члановима 60. и 61. и са њима повезаним члановима важећег Југословенског Закона о кривичном поступку. У вршењу овакве власти, међународни тужилац:

- (а) као јавни тужилац има пуно право да се понаша као службеник владе;

Члан 5Важећи закон

Ова Уредба има првенство над било којом одредбом важећег закона која није у складу с њом.

126. Додељивање предмета међународним тужиоцима врши се у складу са УНМИК-овом Уредбом бр. 2000/64 *О именовану међународних судија/тужилаца и/или промени места вођења поступка (измењена и допуњена УНМИК-овим уредбама бр. 2001/34, 2005/50, 2006/60 и 2007/21)*, које у релевантним деловима гласе:

Преамбула

...

Узимајући у обзир измењену и допуњену Уредбу Мисије привремене управе Уједињених нација на Косову (УНМИК) бр. 1999/1 од 25. јула 1999. године о овлашћењима Привремене управе на Косову и Уредбу УНМИК-а бр. 2000/6 од 15. фебруара 2000. године о постављању и разрешавању међународних судија и међународних тужилаца,

Увиђајући да наставак присуства претњи по безбедност може да угрози независност и непристрасност правосуђа и да омета способност правосуђа да врши прописно гоњење кривичних дела, а што озбиљно угрожава мировни процес и потпуно успостављање владавине права на Косову,

У циљу обезбеђивања независности и непристрасности правосуђа и правилног спровођења правде, ...

Члан 1

Препоруке за именовану међународних судија/тужилаца и/или промену места вођења поступка

1.1. У било којој фази кривичног поступка надлежни тужилац, оптужени или бранилац могу да поднесу Одељењу за правосуђе молбу за именовану међународних судија/тужилаца и/или за промену места вођења поступка, у случајевима када се то сматра неопходним за обезбеђивање независности и непристрасности правосуђа или за ваљано спровођење правде.

1.2. У било којој фази кривичног поступка Одељење за правосуђе може, на основу молбе о којој је реч у претходном члану 1.1 или на основу сопствене одлуке, да достави препоруку Специјалном представнику Генералног секретара за именовану међународних судија/тужилаца и/или за промену места вођења поступка, ако утврди да је то неопходно да би се обезбедила независност и непристрасност правосуђа или ваљано обављање правосудних функција.

1.3 Специјални представник Генералног секретара прегледаће препоруке које је доставило Одељење за правосуђе и потписаће своје одобрење или одбацивање тих препорука. Такво прегледање неће задржавати кривичне поступке који су у току.

Члан 2

Одређивање међународних судија/тужилаца и/или промена места вођења поступка

2.1 Након одобрења Специјалног представника Генералног секретара, у складу са претходним чланом 1, Одељење за правосуђе ће по кратком поступку одредити:

(а) међународног тужиоца, ...

Члан 3

Важећи закон

3.1 Ова уредба ће имати предност над било којом другом одредбом важећег закона која није у сагласности с њом.

7. Правне одредбе у домену јавне безбедности

127. *Закон о јавном реду и миру Социјалистичке аутономне покрајине (САП) Косово* (објављен у Службеном гласнику САП Косова, бр. 13/81), у деловима који следе гласи:

Члан 2

На јавном месту, свако лице је дужно да се понаша тако да својим понашањем, извршавањем или неизвршавањем радњи, не утиче на свакодневни живот грађана, не угрожава њихову безбедност, не утиче на слободно кретање људи, не узнемирава грађане, не ремети коришћење јавних објеката, станова и кућа и не узнемирава службена лица и државне органе, нити организације удруженог рада или друге јавно овлашћене организације и њихове званичнике, и не ремети јавни ред...

Члан 4

Организатор јавног наступа или носилац права на употребу средстава јавног превоза дужни су да обезбеде јавни мир током наступа, као и у средствима јавног превоза, и да одреде лица која ће одржавати ред на том наступу и у средствима јавног превоза.

...

На захтев организатора јавног догађаја... надлежни органи за унутрашње послове требало би да помогну у поновном успостављању нарушеног реда и мира.

128. *Закон о јавним окупљањима* (објављен у Службеном гласнику САП Косова, бр. 8/81–184), у деловима који следе гласи:

Члан 2

Слобода заједничког окупљања и одржавања јавних скупова може да се ограничи само у случајевима предвиђеним овим законом.

Члан 3

Организатор јавног окупљања дужан је да пријави одржавање јавног скупа, најкасније 48 сати пре термина уговореног за јавно окупљање, и такође је дужан да у својој пријави наведе време, место и циљ јавног окупљања.

Организатор пријављује одржавање јавног скупа органу унутрашњих послова... општине на чијој територији [организатор] намерава да одржи јавно окупљање.

Члан 6

Овлашћен општински орган унутрашњих послова дужан је да омогући неометано одржавање јавног скупа и да се побрине за безбедност лица и имовине током јавног окупљања.

Члан 7

Одржавање јавног скупа забрањено је када то захтева орган надлежног одељења за заштиту здравља, у границама овлашћења утврђених законом.

Члан 8

Одржавање јавног скупа може такође бити забрањено када [организатор или] општински орган унутрашњих послова, није у стању да благовремено обезбеди ред и мир и нормално одвијање јавног саобраћаја, и разумно је очекивати да ће доћи до нарушавања јавног реда и мира или угрожавања безбедности на јавним скуповима, или да ће јавно окупљање довести до нарушавања нормалног одвијања јавног саобраћаја.

Члан 9

...
Надлежни орган унутрашњих послова дужан је да обавести [организатора] о забрани одржавања јавног скупа, најкасније 24 часа пре термина договореног за окупљање.

8. Правила којима се регулише употреба силе од стране полиције УНМИК-а

129. Употреба силе од стране полиције УНМИК-а утврђена је чланом 1 Приручника о правилима и процедурама (наведен изнад у § 30), „Употреба силе и ватреног оружја“. У њеним релевантним деловима наведено је:

1.1 Примена силе

1. Полиција УНМИК-а ће применити силу само онда када је то неопходно и само у оној мери која је неопходна за постизање законитих циљева спровођења закона.
2. Чињенице или околности које су непознате полицајцу/полицајцима у тренутку инцидента неће се узимати у обзир приликом утврђивања тога да ли је употреба силе била оправдана.
3. Припадници УНМИК-а ће користити скалу силе при одлучивању о томе који ниво силе треба применити у датој ситуацији.

1.2 Скала силе

1. Први ниво: Присуство полиције и употреба усмених наредби...
2. Други ниво: Пасиван отпор. У случајевима када лице не пружа активан отпор полицајцу/полицајцима. Он/она само одбија да поштује правила и не поступа по наредбама једног или више полицајаца. На овом нивоу може бити

неопходна употреба усмених наредби у комбинацији са применом контроле уз употребу блаже физичке снаге и без реквизита.

3. Трећи ниво: Активан отпор. У случајевима када лице пружа активан отпор полицајцима. На овом нивоу могу бити неопходни употреба јаче физичке силе и реквизита (ударци рукама и ногама, бибер спреј) и/или ударци палицама...

4. Четврти ниво: Оружани отпор. У случајевима када је једно или више лица наоружано опасним инструментом или смртоносним оружјем и када пружа активан отпор или прети употребом опасних инструмената или смртосног оружја...

Неопходно је руководити се смерницама за примену силе. У зависности од околности, полиција одмах може да пређе са првог нивоа на било који виши ниво. Уколико једно или више лица укључених у инцидент престане да пружа отпор, полицајац мора да користи онај ниво силе који је неопходан да би успешно решио инцидент.

6. 5 Контрола масе

1. Полиција УНМИК-а ће покушати на све начине да задржи масу/барикаде или демонстрацију и да утврди да ли су потребне специјалне полицијске јединице. Мора да се направи процена озбиљности ситуације и утицаја на заједницу како би се утврдила одговарајућа реакција.

Нивои процене:

Први ниво: Мање сметње, мали број учесника у маси (20–30 људи), спремност да се преговара са полицијом.

Други ниво: Већа маса (50–100 људи), веће препреке протоку саобраћаја/пешака, могућност заостравања ситуације, слабији преговори са вођом/вођама масе, појава предмета/пројектила.

Трећи ниво: Потпуна ескалација насиља унутар масе, велике препреке протоку саобраћаја/пешака, одсуство видљиве координације или вођства унутар масе, бацање пројектила, животна опасност.

2. Надзорник полиције УНМИК-а на лицу места одлучује о средствима потребним за контролисање ситуације (специјална полиција, КФОР, итд). Надзорник такође треба да покуша да идентификује вође инцидента и да започне преговоре...

Коначно одобравање захтева демонстраната:

...Регионални командант је овлашћен да одобрава захтеве за одржавање планираних демонстрација или протеста.

Комесар полиције одговоран је за коначно усвајање [одлуке] о одбијању дозволе за одржавање демонстрације или протеста.

В. Релевантни међународни принципи и норме

130. *Кодекс понашања лица задужених за спровођење закона* (усвојен Резолуцијом Генералне скупштине УН-а бр. 34/169 од 17. децембра 1979), у деловима који следе гласи:

Члан 3

Лица задужена за спровођење закона могу прибећи употреби силе само ако је то заиста неопходно, и то у оној мери у којој то захтева вршење њихове дужности.

131. У коментару Високог комесара УН-а за људска права (КВКЉП)⁸ на овај члан наводи се:

(а) Ова одредба наглашава да лица задужена за спровођење закона могу само у изузетним случајевима прибећи употреби силе; иако се подразумева да лица задужена за спровођење закона могу бити овлашћена да прибегну употреби силе која је разумно неопходна у датим околностима како би се спречило неко кривично дело или да би се обавило или помогло законито хапшење прекршилаца или могућих прекршилаца, сили се не може прибегавати ван тих граница.

(б) Државно право обично ограничава употребу силе од стране лица задужених за спровођење закона, у складу са начелом сразмерности. Само по себи се разуме да приликом тумачења ове одредбе треба водити рачуна о тим државним начелима сразмерности. Ову одредбу никако не треба тумачити тако да допушта употребу силе која није сразмерна легитимном циљу који треба постићи.

в) Употреба ватреног оружја сматра се крајњим средством. Треба предузети све да би се искључила употреба ватреног оружја, посебно против деце. Уопште, не треба прибегавати употреби ватреног оружја осим када осумњичени починилац пружа оружани отпор или на неки други начин угрожава туђе животе, и кад друга, мање екстремна средства нису довољна да се тај починилац савлада или ухвати. Кад год дође до употребе ватреног оружја, о томе треба хитно известити надлежне власти.

132. У *Основним начелима Уједињених нација о употреби силе и ватреног оружја од стране лица задужених за спровођење закона* (усвојеним 7. септембра 1990. на Осмом конгресу Уједињених нација о спречавању кривичних дела и поступању према починиоцима кривичних дела), у члану 9 наводи се: „Дозвољена је намерна смртоносна употреба ватреног оружја када је то апсолутно неизбежно у циљу заштите живота“. У другим релевантним одредбама наводи се следеће:

Опште одредбе

1. Владе и органи за спровођење закона треба да усвоје и примене правила и прописе о употреби силе и ватреног оружја против људи од стране лица задужених за спровођење закона. Приликом формирања таквих правила и прописа, владе и органи за спровођење закона дужни су да стално разматрају етичка питања повезана са употребом силе и ватреног оружја.

⁸ Текст овог кодекса и коментари на њега доступни су на веб-страници КВКЉП-а [у електронском облику]: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx (прегледано 21. јануара 2015).

2. Владе и органи за спровођење закона требало би да развију што већи број различитих средстава и да опреме лица задужена за спровођење закона оружјем и муницијом која би омогућила разноврсну употребу силе и ватреног оружја. То подразумева развој несмртоносног онеспособљавајућег оружја за примену у одговарајућим ситуацијама, са циљем да се све више избацују из употребе средства која могу да нанесу повреде или узрокују смрт. Из истих разлога, требало би такође омогућити лицима задуженим за спровођење закона опрему за самоодбрану попут штитова, шлемова, панцира и блиндираних возила, како би се смањила потреба за употребом било каквог оружја.

3. Треба извршити пажљиву процену израде и употребе несмртоносног онеспособљавајућег оружја како би се смањило ризик од повређивања случајних пролазника, а такође треба и пажљиво контролисати употребу таквог оружја.

4. Лица за спровођење закона дужна су да, приликом вршења својих дужности, у највећој могућој мери примењују ненасилна средства пре него што прибегну сили и ватреном оружју. Они смеју да користе силу и ватрено оружје једино уколико се друга средства покажу неефикасна или ако не постоје изгледи да ће се постићи жељени резултат.

5. Кад год је неизбежна легална употреба силе или ватреног оружја, лица задужена за спровођење закона дужна су да:

- (а) што више избегавају њихову употребу и делују сразмерно озбиљности прекршаја и легитимном циљу који треба постићи;
- (б) смање штету и повреде на најмању могућу меру и поштују и чувају људски живот;
- (в) обезбеде помоћ и медицинску негу свим повређеним или угроженим лицима у најкраћем могућем року;
- (г) побрину се да родбина или блиски пријатељи повређене или угрожене особе буду обавештени у најкраћем могућем року.

6. У случајевима када лица задужена за спровођење закона употребом силе и ватреног оружја нанесу повреду или узрокују смрт, дужни су да на време пријаве инцидент својим надређенима, у складу са начелом 22.

7. Државе треба да се побрину да произвољна употреба или злоупотреба силе и ватреног оружја од стране лица задужених за спровођење закона буде кажњива као кривично дело, сходно закону те државе.

8. Изузетне околности попут унутрашње политичке нестабилности или било ког другог ванредног стања не смеју бити изговор за одступање од ових основних начела.

Рад полиције током незаконитих окупљања

13. Приликом растурања скупова који су незаконити али ненасилни, лица задужена за спровођење закона морају избегавати употребу силе или, где то није изводљиво, свести употребу такве силе на најмању могућу меру. ...

14. Приликом растурања насилних скупова, лица задужена за спровођење закона смеју да користе ватрено оружје само онда када употреба мање опасних средстава није могућа и само у најмањој могућој мери.

18. Владе и органи за спровођење закона морају да обезбеде да сва лица задужена за спровођење закона буду изабрана на основу одговарајућих провера, да поседују одговарајуће моралне, психолошке и физичке квалитете како би ефикасно обављали своје функције и да пролазе редовне и детаљне професионалне обуке. Требало би вршити периодичну проверу њихове сталне кондиције неопходне за обављање ових функција.

19. Владе и органи за спровођење закона морају да обезбеде да сва лица задужена за спровођење закона прођу обуку и да буду тестирана у складу са одговарајућим стандардима стручности за употребу силе. ...

22. ... Владе и органи за спровођење закона морају да обезбеде да поступак ефикасне провере буде доступан и да омогући независним управним или тужилачким органима спровођење надлежности у одговарајућим околностима. У случају настанка смрти и озбиљних повреда или појаве других озбиљних последица, неопходно је одмах послати детаљан извештај надлежним органима одговорним за административну ревизију и судску контролу.

23. Особе погођене употребом силе и ватреног оружја, или њихови правни заступници, морају да имају приступ независном процесу, укључујући и судски процес. У случају смрти тих особа, ова уредба се примењује на чланове њихових породица.

133. *Кривичноправни стандарди Уједињених нација за мировну полицију* (1994) у релевантним деловима гласе:

СУШТИНСКА НАЧЕЛА

Силу треба примењивати само онда када је то заиста неопходно, и не претерано.

2. СИЛА И ВАТРЕНО ОРУЖЈЕ

2.3 Лица задужена за спровођење закона не смеју да користе физичку силу нити насиље, осим уколико друге методе нису делотворне, и не смеју да примењују већу силу од оне која је заиста неопходна како би постигли легитиман циљ спровођења закона.

2.7 Кад год је неизбежна легална употреба силе или ватреног оружја, лица задужена за спровођење закона дужна су да:

1. Делују уздржано и примењују само ону количину силе која је неопходна за постизање легитимног циља спровођења закона;

2. Поштују људски живот и наносе минималне повреде људима; ...

2.9 Свака особа која је погођена употребом силе или ватреног оружја има право да затражи од надлежних органа да спроведу званичну истрагу или ревизију (укључујући разматрање од стране судије или сличног органа).

...

134. *Приручник Уједињених нација за цивилну полицију* (1995) је направљен да помогне Цивилној полицији Уједињених нација (ЦИВПОЛ) у обављању дужности на терену; у њему су дате опште информације о мировним операцијама УН-а и

наведена су водећа начела мисија и уобичајени концепт пословања ЦИВПОЛ-а Уједињених нација. Он садржи релевантне одредбе које су дате у наставку:

Минимална употреба силе. У мировним операцијама, сила се не примењује за спровођење мандата. Минимална употреба силе не искључује самоодбрану особља и имовине Уједињених нација. Употреба силе мора јасно да се дефинише правилима ангажовања.

Оружје. Савет безбедности може, у изузетним случајевима, овластити цивилну полицију Уједињених нација за ношење оружја. У таквим случајевима се утврђују упутства за употребу оружја у ту сврху.

135. Комисија напомиње да су неки од горенаведених међународних инструмената у облику одлука, кодекса понашања и смерница и да, као такви, нису правно обавезујући. Ипак, она сматра да је њихов језик нормативан и да су широко распрострањени као инструменти који означавају одговарајуће међународне стандарде понашања лица задужених за спровођење закона те да се, као такви, могу сматрати меродавним.

С. Наводно кршење члана 2 ЕКЉП

136. Жалиоци г. Кадри Баљај и г. Шабан Џељадини жале се поводом чињенице да су њихови сродници претрпели патњу и преминули због поступака полиције УНМИК-а током растеривања демонстрација, 10. фебруара 2007. године, што је у супротности са чланом 2 ЕКЉП. У истом члану, жалиоци г. Зенељ Зенељи и г. Мустафа Нерјовај тврде да су њихови животи били угрожени и да су повређени услед тих поступака, као и да су касније претрпели патњу. Сви жалиоци такође тврде да кривична истрага коју су спровели органи УНМИК-а није била ефикасна. Они се, између осталог, ослањају на чланове 2 и 3 ЕКЉП.

137. Жалба се карактерише представљеним чињеницама, а не пуким правним основама или аргументима на које се ослања (видети случај *Пауел и Рајнер против Уједињеног Краљевства*, бр. 9310/81, пресуда ЕСЉП од 21. фебруара 1990, § 29, Серија А бр. 172; ЕСЉП [ВВ], *Скопола против Италије* (бр. 2), бр. 10249/03, од 17. септембра 2009, § 54). Пошто Комисија утврђује које карактеристике по закону треба дати чињеницама у предмету, сматра да није везана за приказ чињеница које су навели жалиоци (видети случај *Анђело Георгијев и остали против Бугарске*, пресуда ЕСЉП од 30. септембра 2014, § 46; ЕСЉП [ВВ], *Таракел против Швајцарске*, бр. 29217/12, пресуда од 4. новембра 2014, § 55). У овом случају, Комисија је установила да је жалба најадекватније испитана сходно заштити права на живот. У члану 2, релевантном члану ЕКЉП, наводи се следеће:

1. Право свих лица на живот заштићено је законом. Нико не сме да буде намерно лишен живота осим приликом извршења судске пресуде којим се лице проглашава кривим за кривично дело за које постоји законом утврђена казна.

2. Лишавање живота се не сматра противним овом члану ако проистекне из употребе силе која није већа од апсолутно нужне:

(а) приликом одбране особе од незаконитог насиља;

(б) у циљу законитог хапшења или спречавања бекства лица законито лишеног слободе;

(в) приликом активности које су законски спроведене са циљем сузбијања нереда или побуне.

Прихватљивост

138. У својим коментарима на меритум жалбе, СПГС је поновио да одлука Комисије да поново покрене поступак нема правну основу и да није предвиђена Уредбом УНМИК-а 2006/12 и Административном наредбом УНМИК-а 2009/1.

139. Комисија је већ извршила анализу и одбацила приговор који је уложио СПГС у својој одлуци о прихватљивости по предмету од 11. маја 2012. (§§ 47–54).

140. Комисија не види ниједан разлог да одступи од свог претходног закључка о предмету и одбацује овај приговор СПГС-а.

Меритум

1. Поднесци страна

a. О материјалној обавези из члана 2

141. Жалиоци се у суштини жале поводом чињенице да не постоји доказ да су г. Мон Баљај, г. Арбен Џељадини, г. Зенељ Зенељи и г. Мустафа Нерјовај били укључени у било какву незакониту активност која је угрожавала живот било које особе током демонстрације, фебруара 2007, па тако није постојао разлог да полиција УНМИК-а користи гумене метке. Такође, меци нису били прописно коришћени и рок трајања им је био прошао, што је повећало ризик од смртности.

142. Такође се тврди да пре употребе смртоносне силе није направљен покушај да се спречи ток демонстрације. Жалиоци наглашавају да су управо поступци припадника полиције УНМИК-а (употреба сузавца и гумених метака) испровоцирали настанак мањих нереда, а не обрнуто.

143. У погледу проблема усклађености демонстрације од 10. фебруара 2007. са релевантним одредбама важећег закона (видети §§ 253 испод), жалиоци додају да „у сваком случају, то није стриктно важно за питања о којима Комисија треба да одлучи... пошто се релевантни међународни стандарди (који су сажето дати у начелима 12–14 Основних начела о употреби силе и ватреног оружја од стране лица задужених за спровођење закона, усвојеним на Осмом конгресу Уједињених нација о спречавању злочина и поступању према преступницима у Хавани, Куба, одржаном од 27. августа до 7. септембра 1990) и судска пракса Европског суда за људска права подједнако примењују на законита и незаконита окупљања“.

144. У својим коментарима на овај део жалбе, СПГС је обавестио Комисију да је „забележио“ наводе и упутио ју је на закључке Специјалног тужиоца наведене у његовим Извештајима по том питању, које УНМИК у потпуности прихвата и које треба размотрити уместо одговора СПГС-а.

b. О процедуралној обавези сходно члану 2

145. Жалиоци се у суштини жале поводом чињенице да истрага догађаја није била спроведена у складу са процедуралним захтевима из члана 2 ЕКЈП, нити у складу да захтевима важећег закона, да је била пуна неправилности и да је укључивала румунске полицијске службенике као истражитеље, што представља јасан сукоб интереса.
146. Конкретно, жалиоци тврде да истрага није била спроведена на време, пошто је „организована тек 4 дана након догађаја о којима је реч, током ког времена су могли бити изгубљени драгоцени докази“; такође је постојало кашњење у обезбеђивању сарадње са румунским контингентом СПЈ, због чега је „истрагом било немогуће идентификовати и казнити одговорна лица“.
147. Жалиоци затим наводе да истрага нија била независна, супротно ономе што су Специјални тужилац и полиција УНМИК-а пријавили СПГС-у. Жалиоци затим тврде у том погледу да су румунски полицијски службеници УНМИК-а учествовали у истрази „упркос томе што је било јасно да су осумњичени обухватили румунске полицијске службенике УНМИК-а“; ове „везе између особа које су спроводиле истрагу и особа које су биле под истрагом нарушавају њену независност“.
148. Жалиоци даље наводе да „није изгледало да истрага представља истински покушај потраге за неким ко ће се сматрати одговорним“; велики број прикупљених доказа „није размотрен довољно озбиљно“, било је пуно недоследности које нису решаване на исправан начин. У том погледу, у њима се конкретно наводи:
- припадници румунског СПЈ-а „дали су идентичне изјаве на енглеском језику упркос томе што нико од њих није говорио тај језик“;
  - када су припадници СПЈ-а били испитани на адекватан начин, „недељама касније“, они су „појаснили своју причу“ како би прикрили било какву могућу незакониту активност са своје стране;
  - од очевидаца се није тражило да опишу особе које су пуцале;
  - „нико од румунских полицијских службеника УНМИК-а није био испитан у својству осумњиченог, у складу са ПЗКПК-ом, због чега су сви докази против њих били неприхватљиви“;
  - „транскрипти/преводи на енглески разговора обављених са румунским полицијским службеницима УНМИК-а садржали су податке који се нису налазили у првобитним, ручно исписаним, белешкама са разговора, на румунском језику“; и
  - „упркос чињеници да је велики број доказа које су доставили стрелци румунског ФПЈ-а био контрадикторан и/или нетачан, то није узето у обзир и њихове приче су прихваћене као истините“.
149. Напошетку, жалиоци наводе да „уопште нису били активно укључени у истрагу, а камоли адекватно“. Веома је забрињавајуће то што се стриц (или ујак) Мона Баљаја осетио толико повређеним поводом чињенице што породица није била укључена у истрагу да је ушао у канцеларију Роберта Дина и одбио да је напусти док не разговара с њим“.

150. На захтев Комисије, заступници жалилаца су објаснили да су они разумели да кривични поступак који су покренули одговорни органи Републике Румуније никада није дошао до суда. Поменути поступак је окончан одлуком да се не настави са истрагом коју је покренуло Одељење војног тужилаштва у оквиру тужилаштва Врховног касационог суда, што се не може сматрати ни првостепеном ни другостепеном одлуком кривичних судова Румуније.
151. У својим коментарима, СПГС се уопштено слаже да је УНМИК имао одговорност да спроведе ефикасну истрагу у вези са догађајима који су довели до смрти и повређивања протестаната, како би се обезбедило да лица за које је утврђено да су одговорна за те инциденте снесу ту одговорност. Он додаје да таква истрага подразумева обавезу утврђивања, прво, да ли је употреба силе била оправдана и да ли су повреде и смрти узроковане незаконито и, друго, у случајевима незаконите употребе силе, обавезу довођења пред лице правде лица одговорних за то.
152. СПГС сматра да је одговор УНМИК-а на догађаје од 10. фебруара 2007. године био благовремен, пошто је полиција УНМИК-а покренула полицијску истрагу одмах након догађаја тако што је успоставила Радну групу и поставила Специјалног тужиоца да надгледа истрагу и да предводи истражни тим (видети §§ 63–64 изнад).
153. СПГС затим наводи да је Радна група била независна и непристрасна, како у односу на закон тако и у пракси. Она се састојала од међународних полицајаца различитих националности, укључујући два припадника КПС-а. СПГС наглашава да, према организационој шеми, није било полицијских службеника УНМИК-а румунске националности, иако се од истражитеља захтевало да користе румунске преводиоце. СПГС подвлачи у том погледу да „истрага коју спроводе полицијски службеници који су исте националности као и осумњичени не може, сама по себи, оправдати закључак да је истрага била пристрасна“.
154. СПГС додаје да је сама истрага била такође спроведена на време и да је била потпуна, пошто је обезбедила неопходне доказе и изјаве. У два извештаја која је Радна група доставила Специјалном тужиоцу конкретно се наводе све предузете активности, укључујући разматрање поступка прикупљања доказа. Закључци два Извештаја Специјалног тужиоца били су детаљни, објективни и непристрасни. Жртве и њихове породице су обавештаване о напретку истраге у свим релевантним временским периодима; њима и њиховим адвокатима био је дозвољен приступ списима специјалног тужиоца.
155. Према мишљењу СПГС-а, критика коју су упутили жалиоци не угрожава целокупну ефикасност истраге и вредност Извештаја Радне групе и Специјалног тужиоца, без обзира на чињеницу што није идентификовано ниједно лице које сноси индивидуалну одговорност за смрти/повреде. У Извештају Специјалног тужиоца јасно се наводе средства и методе које се користе да омогуће такву идентификацију и разлози зашто напослетку није обављена ниједна идентификација. Конкретно, није било очевидаца који би могли да идентификују полицијског службеника који је испалио смртоносни хитац (хице) и прикупљени материјални докази су били недовољни за коначну идентификацију.

156. Такође, на захтев УНМИК-а, румунски правосудни органи спровели су истрагу у вези са догађајима од 10. фебруара 2007. године. Међутим, кривични поступак у Румунији је завршен 15. децембра 2009. године од стране надлежног војног тужиоца Одсека за војно тужилаштво при Врховном касационом суду Румуније. У својој одлуци тужилац је закључио да би, због немогућности идентификације особе/особа одговорних за пуцање на демонстранте и усмрћивање и наношење повреда демонстрантима, било противно одредбама Закона о кривичном поступку Румуније, члан 10(1)(ц), да се настави са кривичном истрагом коју су покренули надлежни органи Румуније, па је стога одбацио поступак.
157. У закључку својих коментара по питању овог елемента жалбе, СПГС наводи да је УНМИК заиста спровео ефикасну истрагу у складу са процедуралним проширењем члана 2 ЕКЈП како би утврдио судбину преминулих особа и, колико је то могуће, идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. Иако одговорно лице није могло бити идентификовано, СПГС сматра да то није било последица пропуста у истрази већ одсуства доказа очевидаца. Не постоје назнаке икаквог посебног пропуста у истражном процесу.
158. Такође, СПГС наводи да у случају да је био прикупљен велики број доказа за индивидуалну кривичну одговорност, у складу са постојећим стандардима УН-а, Генерални секретар УН-а би укинуо имунитет осумњиченом (осумњиченима) како би обезбедио да правда буде задовољена.
159. На крају, у погледу дисциплинске или било које друге истраге у вези са могућом одговорношћу једног или више лица (попут лица која командују операцијом), у свом одговору од 1. јула 2009. на питања Комисије да ли је она спроведена, СПГС у фази прихватљивости (видети § 2 изнад) наводи:
- „Није спроведена никаква кривична истрага у контексту члана 129 Привременог кривичног закона Косова. Командна одговорност може да доведе до кривичне одговорности само у контексту ратних злочина, али не и особа које командују операцијама у цивилном контексту. Без обзира на то, Привремени извештај Специјалног тужиоца од 16. априла 2007. године, у фусноти на стр. 2 указује на ‘засебне истражне напоре...направљене у погледу могуће кривичне активности лица која планирају, воде и учествују у протесту’“.

2. Процена Комисије

160. Комисија се позива да утврди да ли чињенице у овом предмету откривају пропуст УНМИК-а да заштити право на живот жалилаца и да поступи у складу са процедуралном обавезом из члана 2 ЕКЈП која налаже спровођење адекватне и ефикасне истраге у вези са смрћу сродника жалилаца и повредама нанетим жалиоцима.

a. Подношење релевантних списа

161. Како је изнад поменуто, 30. октобра 2013. године Комисија је од УНМИК-а добила спис који се претходно налазио код Специјалног тужиоца УНМИК-а и Радне групе (видети §§ 61–62 изнад).

162. Комисија напомиње да истражни спис обухвата само један ДВД са видео снимком са демонстрације. Међутим, у спису се указује на то да је било најмање три припадника КПС-а и већи број међународних полицајаца и припадника КФОР-а, који су такође снимали догађаје. У спису се затим наводи да су „видео снимак и фотографије (преко 1800 фотографија) са демонстрације и сусрета прикупљени и анализирани“. Ниједан од ових додатних видео материјала није био достављен Комисији, док је број фотографија које су јој достављене био такође значајно мањи од броја који је навео Специјални тужилац.
163. Ипак, Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалби на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет Чекојев против Русије, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

в. Применљивост члана 2 Конвенције

164. Што се тиче г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија, који су обојица преминули услед поступака полиције УНМИК-а, ова жалба спада под оквир члана 2 ЕКЉП.
165. Покреће се питање да ли је члан 2 применљив, у овом случају, само у погледу жалилаца г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја, који су умукли смрти, али су били повређени.
166. У овом погледу Комисија подсећа на став Европског суда за људска права, изражен у пресуди по предмету *Макарацис против Грчке*, од 20. децембра 2004. године. У том случају, где сила употребљена против подносиоца жалбе нија била смртоносна, Суд је донео следећи закључак:

„у принципу не искључује преглед жалби који је жалилац уложио сходно члану 2, чији текст, тумачен у целини, показује да обухвата не само намерно убиство већ такође и ситуације када је дозвољена употреба силе, што може, као нежељени исход, довести до губитка живота... У ствари, Суд је већ испитао жалбе сходно овој одредби, где наводна жртва није умрла услед спорног понашања. С тим у вези, може се приметити, са једне стране, да је Суд већ препознао могућност постојања позитивне обавезе Државе, сходно првој реченици из члана 2 § 1, да заштити живот особе од трећих страна или од ризика од животно угрожавајуће болести... Са друге стране, судском праксом је установљено да се само у изузетним ситуацијама дешава да физичко малтретирање од стране државних органа које не доводи до смрти може да доведе до кршења члана 2 Конвенције. Тачно је да се у поступку покренутом сходно Конвенцији кривична одговорност лица заинтересованих за употребу спорне силе не доводи у питање. Ипак, степен и тип употребљене силе и намера или циљ везани за употребу силе могу, између осталих фактора, бити релевантни у процени тога да ли су у конкретном случају поступци државних органа који су нанели скоро смртоносну повреду такви да доводе чињенице под оквир мера безбедности које прописује члан 2 Конвенције, имајући у виду циљ и сврху који се желе постићи тим чланом“ (ЕСЉП, *Макарацис против Грчке*

[ВВ], бр. 50385/99, пресуда од 20. децембра 2004, §§ 49–50, ЕКЈП 2004–XI).

167. У пресуди по случају *Еврим Октем против Турске*, од 4. новембра 2008. године, у погледу озбиљне повреде проузроковане залуталим метком испаленим из полицијског пиштоља током једне операције сузбијања демонстрације, Суд подсећа да у случајевима када су државни органи умешани у рањавање подносиоца жалбе, он мора да утврди да ли је сила употребљена против њега била потенцијално смртоносна и какав је утицај имало понашање полицајаца који су учествовали у инциденту, не само на његов физички интегритет већ и на интерес заштите права на живот (видети случај *Еврим Октем против Турске*, бр. предмета 9207/03, пресуда ЕСЈП од 4. новембра 2008, § 40).
168. Слично томе, у пресуди по предмету *Тревалек против Белгије*, од 14. јуна 2011, Суд је сматрао да, „у светлу значаја заштите коју пружа члан 2, он мора подредити лишавање живота пажљивом испитивању, узимајући у обзир не само поступке државних органа већ и све пратеће околности, укључујући питања попут планирања и контроле поступака који се испитују (...). То се такође односи на ситуације у којима није изгубљен ниједан живот, у случају када, као и у овом предмету, Суд установи да је сила употребљена од стране лица задужених за спровођење закона против неког лица представљала ризик по живот тог лица“. (видети ЕСЈП, *Тревалек против Белгије*, бр. 30812/07, пресуда од 14. јуна 2011, § 74).
169. Комисија напомиње да је за применљивост члана 2 неопходно да дође до повређивања у ситуацији опасној по живот. У том погледу, Комисија закључује да је утврђено да гумени меци, иако израђени као несмртоносни, могу представљати озбиљну опасност по живот, на пример, када се испаљују из непосредне близине и директно ка мети или када им је истекао рок трајања. Комисија подсећа да је у овом случају било неспорно да је мецима истекао рок трајања, иако није била искључена могућност да су били испалени из непосредне близине, директно на жртве.
170. Дакле, према мишљењу Комисије, овај случај јасно говори о реакцији надлежних органа потенцијално опасној по живот током операције контроле масе, која је била усмерена ка заштити јавног реда и мира и која је довела до смртних исхода и повреда. Дакле, Комисија је мишљења да је ова ситуација која се тиче озбиљних повреда нанетих г. Зенељу Зенељију и г. Мустафи Нерјовају у потпуности обухваћена чланом 2 ЕКЈП, који је примењив у овом случају (видети такође ЕСЈП, *Сашо Горгијев против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 49382/06, пресуда од 19. априла 2012, § 38; ЕСЈП, *Китановски против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 15191/12, пресуда од 22. јануара 2015, § 57).

с. Наводно кршење материјалне обавезе из члана 2

і. Општа начела

171. Материјалне обавезе из члана 2 ЕКЉП су на сличан начин садржане у паралелним обавезама из члана 3 Универзалне декларације о људским правима и члана 6 Међународног споразума о грађанским и политичким правима.
172. Као што је Комитет за људска права УН-а (КЉП) подсетио у свом *Општем коментару бр. 6*, „право на живот исказано у члану 6 Споразума било је обрађено у свим државним извештајима. То је врховно право од кога није дозвољено никакво одступање, чак ни у време ванредног стања које прети да угрози живот нације (чл. 4). Међутим, Комитет је напоменуо да су врло често информације дате у погледу члана 6 биле ограничене на само један или други аспект овог права. То је право које не би требало да се уско тумачи“ (КЉП, Општи коментар бр. 6: Члан 6 (Право на живот), 16. заседање, усвојено 30. априла 1982. године, § 1, УН Док. ХРИ/ГЕН/1/Рев.9 (Том I), стр. 176).
173. КЉП је навео да је лишавање живота од стране државних органа питање највеће тежине. Сходно томе, државни органи треба да предузму мере не само да би спречили и казнили кривична дела лишавања живота већ и да би спречили насумично убијање од стране сопствених снага безбедности (видети, из истог извора, при § 3; видети такође КЉП, *Бабоерам и остали против Суринаме*, Саопштење бр. 146/1983 и 148–154/1983, 4. април 1985, § 14.3). Примена ватреног оружја од стране полиције треба да буде строго регулисана како би се спречило кршење права на живот и личну безбедност. Треба напоменути да је у том погледу Комитет за људска права посебно упозорио румунске полицијске снаге (видети КЉП, *Закључна опажања о Румунији* (1998), СГПП/С/79/Дод. 97, при § 12).
174. Као што је Европски суд пуно пута поновио, члан 2 представља једну од суштинских одредби Конвенције. Заједно са чланом 3, он такође представља једну од основних вредности демократских друштава која чине Савет Европе. Циљ и сврха ове Конвенције као инструмента за заштиту појединаца, налаже да се члан 2 тумачи и примењује како би се његове мере заштите учиниле практичним и делотворним (видети ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, §§ 146–147, Серија А бр. 324; ЕСЉП, *Переведентсевиј против Русије*, бр. 39583/05, пресуда од 24. априла 2014, § 90).
175. Изузеци обележени у ставу 2 члана 2 указују на то да он захвата област намерних убистава, али се не бави искључиво њима. Текст члана 2, тумачен у целини, показује да став 2 не дефинише првенствено ситуације када је дозвољено намерно убити особу, али описује ситуације где је дозвољено „употребити силу“, што може довести до ненамерног исхода лишавања живота. Употреба силе, међутим, мора бити не више од „апсолутно неопходне“ да би се постигао један или више циљева наведених у тачкама (а), (б) или (в) (видети ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен у § 174 изнад, при § 148, и ЕСЉП, *Ђулијани и Гађо против Италије*, [ВВ], бр. 23458/02, пресуда од 24. маја 2011, § 175).
176. Према мишљењу Европског суда, термин „апсолутно неопходна“ користи се да назначи да мора де се употреби строжији и захтевнији тест од оног који се иначе примењује при одлучивању о томе да ли је деловање државе „неопходно у једном демократском друштву“, сходно ставовима 2 чланова 8–11 Конвенције. Конкретно, употребљена сила мора да буде строго сразмерна постигнућу циљева наведених у тачкама 2 (а), (б) и (в) члана 2.

177. Такође, прихваћено је да лишавање живота мора бити подређено веома пажљивом испитивању, нарочито у случајевима када се намерно примењује смртоносна сила. Након што је подвукао да члан 2 „не само да штити право на живот већ утврђује и околности када лишавање живота може бити оправдано“, Суд је нагласио да треба размотрити не само поступке државних органа који у ствари примењују силу, већ такође и све пратеће околности, „укључујући питања попут планирања и контроле поступака који се испитују“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Булијани и Гађо против Италије*, наведен у § 175 изнад, при § 176, и ЕСЉП, *Мекен и остали*, наведени у § 174 изнад, при §§ 147–150).
178. Када надлежни органи користе смртоносно оружје (у оквиру „полицијских операција“), према мишљењу Европског суда тешко је одвојити негативне обавезе Државе, сходно Конвенцији, од њених позитивних обавеза. При процени такве ситуације, мора се испитати да ли су надлежни органи испланирали и контролисали полицијску операцију како би свели на најмању могућу меру прибегавања смртоносној сили и губицима људских живота и да ли су предузете све могуће мере предострожности у избору средстава и метода једне безбедносне операције (видети нпр. ЕСЉП, *Финогенов и остали против Русије*, бр. 18299/03 и 27311/03, пресуда од 20. децембра 2011. године, § 208).
179. Европски суд је посебно опрезан у случајевима наводних кршења члана 2 Конвенције. Када се у погледу тих навода води судски поступак у домаћим судовима, он има у виду да се индивидуална кривична одговорност разликује од одговорности државе, сходно Конвенцији. У том погледу, Суд је навео да је његова надлежност ограничена само на ово друго: „Одговорност у складу са Конвенцијом заснива се на њеним одредбама које треба да се тумаче у светлу циља и сврхе Конвенције, узимајући у обзир сва релевантна правила или начела међународног права. Одговорност Државе сходно Конвенцији, која проистиче из поступака њених органа, установа и службеника, не треба да се меша са домаћим правним питањима појединачне кривичне одговорности која се испитује у домаћим кривичним судовима. Суд се не бави доношењем закључака попут кривице или невиности, у том смислу“ (видети ЕСЉП, *Танли против Турске*, бр. 26129/95, пресуда од 10. априла 2001, § 111, ЕКЉП 2001–III, и ЕСЉП [ВВ], *Булијани и Гађо против Италије*, наведен изнад у § 175, при § 182). Надлежност Комисије је такође ограничена на процену УНМИК-ове способности, сходно горепоменутиим инструментима људских права.

ii. *Поштовање материјалне обавезе сходно члану 2*

180. У погледу конкретних околности овог предмета, Комисија најпре напомиње да ни жалиоци, а ни УНМИК, не оспоравају закључке Специјалног тужиоца да је употреба гумених метака била неоснована и да није морало доћи до смрти г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија као ни до повређивања г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја, и да је то могло да се избегне (видети § 91 „А“ изнад).
181. Посебно, у својим примедбама на меритум жалбе у вези са наводним кршењем члана 2 ЕКЉП, СПГС је обавестио Комисију да је „забележио“ тврдње и упутио је Комисију на закључке Специјалног тужиоца који су представљени у његовим

Извештајима о предмету, које је УНМИК у потпуности прихватио, а које треба узети у разматрање уместо његовог одговора (видети § 144 изнад).

182. Поред тога, Европски суд за људска права је за процену доказа усвојио стандард доказа „ван основане сумње“; ипак, дати стандард не треба строго да се примењује. Према утврђеној судској пракси, доказ би могао да следи из паралелног постојања довољно јаким, јасним и усклађеним закључака или сличних неоповргнутих претпоставки о чињеницама (ЕСЈП [ВВ], *Начова и остали против Бугарске*, пресуда од 6. јула 2005. године, § 147; ЕСЈП, *Финогенов и остали против Русије*, наведен изнад у 178, при § 199; ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, пресуда од 13. децембра 2012. године, §§ 151 et seq.; ЕСЈП, *Ал Нашири против Пољске*, пресуда од 24. јула 2014. године, §§ 394 et seq.). Европски суд за људска права је такође навео потешкоће са којима се подносиоци пријава суочавају приликом добијања неопходних доказа којима би поткрепили тврдње у случајевима у којима тужена држава поседује релевантну документацију коју није доставила. Када подносилац пријаве представља предмет *prima facie*, на држави је да тврди зашто се предметна документа не могу користити да подрже изјаве које су дали подносиоци пријава или да пружи задовољавајуће и убедљиво објашњење о томе како су се предметни догађаји одиграли. Стога се терет доказивања преноси на државу, при чему се покрећу питања сходно члану 2 ако држава не подржи своје тврдње (видети ЕСЈП, *Тогчу против Турске*, бр. 27601/95, пресуда од 31. маја 2005. године, § 95; ЕСЈП, *Мусајев и остали против Русије*, пресуда од 26. јула 2007. године, § 144).
183. У датим околностима, Комисија нема основа да доведе у сумњу налазе и закључке Специјалног тужиоца. Штавише, у недостатку било каквих назнака неправилности или грешака у својим Извештајима, Комисија закључује да не постоји разлог да поново процени сакупљене доказе и закључке Специјалног тужиоца.
184. У овом случају, закључци Специјалног тужиоца, које стране нису оспориле и које је Комисија прихватила, потврђују да није испуњен ниједан од захтева члана 2 у вези са легитимним одузимањем живота у ситуацији на терену, у Приштини, 10. фебруара 2007. године, када је полиција УНМИК-а усмртила жртве у току демонстрација.
185. У складу са чланом 2 (2) ЕКЈП, лишавање живота је легитимно само ако је последица употребе силе у ситуацијама када је то апсолутно нужно, како би се лице одбранило од незаконитог насиља, како би се извршило хапшење или спречило бекство заточеника или сузбили нереди или побуне. У овом предмету није дошло до горепомнутих ситуација.
186. При разматрању тога да ли се поступци државе могу оправдати сходно члану 2 (2), околности се подвргавају најпажљивијој контроли тако што се испитују детаљи као што су релевантни правни или регулаторни оквир који се примењује и питање тога да ли је операција планирана и контролисана како би се смањио ризик по живот (видети ЕСЈП, *Исајева, Јусупова и Базајева против Русије*, бр. 57947/00, 57948/00 и 57949/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 171; ЕСЈП, *Мекен против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 174, при § 194; ЕСЈП, *Бабинс против Уједињеног Краљевства*, бр. 50196/99, пресуда од 17. марта 2005. године, § 136; ЕСЈП, *Ерги против Турске*, бр. 23818/94, пресуда од 28. јула 1998. године, §

79). Контрола би требало да буде још строжа у случајевима када државна тела користе силу за сузбијање нереда који “се могао очекивати” (видети ЕСЈП, *Гулеч против Турске*, бр. 21593/93, пресуда од 27. јула 1998. године, § 71, *Извештаји 1998-IV*). Морају се предузети све изводљиве мере предострожности како би се избегао или смањило узгредан губитак цивила (видети ЕСЈП, *Ерги против Турске*, наведен изнад).

187. Регулаторним оквиром захтева се већи број мера заштите које би требало примењивати како би се спречила прекомерна употреба силе и губитак живота. У овом случају, чини се да је у начелу постојао већи број таквих мера заштите, као што је обученост полиције за операције смиривања нереда, посебно у погледу стандарда за употребу силе и употребу специјалне опреме, објављивање стандардних процедура полиције УНМИК-а и правила ангажовања, систем контроле оружја и муниције које употребљава полиција, планирање унапред, кратка упутства, итд. Ипак, ова обавеза не може бити испуњена тако што се једноставно успостави одговарајући оквир мера заштите, већ када постане правилно координисан и функционалан систем (упоредити са ХРАП, *Стојковић*, бр. 87/09, мишљење од 14. децембра 2013. године, § 164).
188. У овом случају није оспорено да је полиција УНМИК-а употребила прекомерну силу да растури демонстрације, да није правилно извршила контролу муниције и такође да није обезбедила одговарајућу обученост службеника и да им није издала јасна наређења. Стога, са становишта Комисије, сви ови пропусти заједно чине кршење члана 2.
189. Посебно, Комисија напомиње да није било јасног разумевања око тога ко је имао потпуну команду над операцијом а, на пример, многи службеници су напоменули да је сâм комесар полиције УНМИК-а допринео пометњи. Слично томе, непостојање јасног ланца командовања и недовољан број средстава комуникације отежали су правовремено ажурирање информација о ситуацији на терену и давање адекватних смерница јединицама које су биле ангажоване у суочавању са демонстрантима.
190. У светлу свих горенаведених чињеница, Комисија закључује да, у условима овог предмета, сила која је употребљена за растурање демонстрација, која је за последицу имала смрт г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинаја и повређивање г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја, није била апсолутно нужна у смислу члана 2 (2) ЕКЈП. Стога, Комисија закључује да је дошло до повреде материјалног аспекта члана 2 ЕКЈП.

d. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2

i. Општа начела

191. Комисија подсећа да је Европски суд у више наврата поновио да члан 2 садржи позитивну обавезу процедуралне природе. „Обавеза заштите права на живот сходно овој одредби, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције да 'осигура свакоме унутар своје надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени као последица употребе силе, између

осталог од стране државних агената“ (видети ЕСЈП, *Мекен и остали*, наведен изнад у § 174, при § 161; ЕСЈП, *Каја против Турске*, бр. 22729/93, пресуда од 19. фебруара 1998. године, § 105, Извештаји 1998-I; ЕСЈП [ВВ], *Ђулиани и Гађо против Италије*, наведен изнад у § 175, при § 298 – 306; ЕСЈП, *Михаилова и Малинова против Бугарске*, бр. 36613/08, пресуда од 24. фебруара 2015. године, § 60).

192. Истовремено, Суд сматра да свака истрага не мора нужно бити успешна нити да мора довести до закључка који се подудара са приказом догађаја жалиоца; међутим, у начелу, на основу ње би требало доћи до утврђивања чињеница о предмету и, ако се испостави да су наводи истинити, до идентификације и, потенцијално, до кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП, *Махмут Каја против Турске*, бр. 22535/93, пресуда од 28. марта 2000. године, § 124, ЕКЈП 2000-III; видети такође ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, бр. 46477/99, пресуда од 14. марта 2002. године, § 71, ЕКЈП 2002-II).
193. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009. године, § 191; ЕСЈП [ВВ], *Ђулиани и Гађо против Италије*, наведен изнад у § 175, при § 301; ЕСЈП [ВВ], *Цалуд против Холандије*, бр. 47708/08, пресуда од 20. новембра 2014. године, § 200; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011. године, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или повреда, или идентитет одговорног или одговорних лица, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004. године, § 312; ЕКЈП *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 212; ЕСЈП, бр. 52404/08, *Узејир Јафаров против Азербејџана*, пресуда од 29. јануара 2015. године, § 46).
194. Конкретно, закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности предмета и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009. године, § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек да направе озбиљне покушаје да открију шта се догодило и не би требало да се

ослањају на исхитрене и неосноване закључке како би затворили истрагу (видети ЕСЉП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, наведен изнад у § 182, при § 183; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 322). Они морају предузети све кораке који су им разумно доступни за осигуравање доказа.

195. У том контексту се подразумевају услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге у одређеној ситуацији, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети ЕСЉП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 192, при § 72; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 194, при § 323).
196. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 193, при §§ 311–314; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, такође наведен изнад у § 193, при §§ 211–214 и случајеве наведене у њему; ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЉП 2011; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 194 при § 324).
197. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности која има право да сазна шта се догодило (ЕСЉП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, наведен изнад у § 182, при § 191; ЕСЉП, *Ал-Нашири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014, §§ 495–496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара УН-а, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаних за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица ... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5). Комисија верује да се право на истину слично примењује у ситуацији каква постоји у овом предмету.
198. Пре процене овог предмета, Комисија подсећа на судску праксу Европског суда, који је већ сматрао да би општа правна забрана произвољних убистава од стране агената државе, утврђена чланом 2, била неефикасна, у пракси, када не би постојао поступак за ревидирање законитости употребе силе од стране државних органа (видети ЕСЉП, *Гулеч против Турске*, наведен изнад у § 186, при § 77). Суд је такође сматрао да процедурална заштита права на живот значи да деловање државе мора бити подвргнуто неком облику независног и јавног надзора, на

основу којег је могуће утврдити да ли је употребљена сила оправдана у датим околностима (*ibid*, § 78).

199. Суд је такође сматрао да обавеза сходно члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, међу осталим примерима: ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 196, при § 164; ЕСЉП, *Гулеч против Турске*, наведен изнад у § 186, при § 81; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 193, при §§ 180 и 210; ЕСЉП; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 194, при § 319).

ii. Поштовање процедуралне обавезе сходно члану 2

200. У сажетку, Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спроводе брзо и експедитивно, од стране тела са неопходним нивоом независности, предузимајући све разумне кораке и пратећи очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна оштећеним странама. Закључак истражитеља мора да се заснива на подрбној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Поред тога, требало би повремено преиспитати истрагу како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање (видети §§ 193 – 196 изнад).

Ажурност истраге

201. У погледу ажурности истражне радње полиције УНМИК-а и Специјалног тужиоца, Комисија најпре понавља да је „од кључне важности да истрага у случајевима смрти у спорним ситуацијама буде брза. Временом ће доћи до смањења количине и квалитета доказа који су доступни, а утисак недостатка преданости може бацити сумњу на поштене намере истражних напора и изложити чланове породице мучењу“ (ЕСЉП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 192, при § 86; ЕСЉП, *Переведенцевиј против Русије*, наведен изнад у § 174, при § 108).

202. У погледу околности овог предмета, Комисија напомиње да је истрага одмах започета, испитивање места злочина завршено је у року од неколико сати након демонстрација, а 10. фебруара 2007. године предузете су и друге релевантне иницијативе (видети §§ 63–67 изнад). Већи број важних акција у циљу проналажења и обезбеђивања доказа, укључујући аутопсије преминулих жртава, спроведен је 11. фебруара 2007. године (видети §§ 68–73 изнад). Поред тога, 12. фебруара 2007. године основана је Специјална истражна радна група, а 14. фебруара 2007. године СПГС је именовано Специјалног тужиоца да води ову истрагу (видети §§ 74 и 78 изнад). Налази истраге саопштени су путем два Извештаја Специјалног тужиоца, од 16. априла 2007. и 29. јуна 2007. године (видети § 89 изнад). Дати извештаји засновани су на привременом Извештају о истрагама (13. март 2007. године) и на првом (16. април 2007. године) и другом Извештају (11. јун 2007. године) Радне групе (видети § 88 изнад).

203. Коначно, Комисија примећује да су испитивања службеника ФПЈ-а, који су учествовали у операцији, започела неколико дана након догађаја. Пољски службеници су испитани 13. и 14. фебруара, румунски службеници 15. и 16. фебруара, а украјински службеници 20. фебруара 2007. године (видети §§ 80–81 и 83 изнад). Са становишта Комисије, током тог времена службеници су имали довољно прилика да се договоре у тајности и да се постарају да се истражитељима не одају никакве информације о употреби гумених метака, и на тај начин измене истину, да су имали намеру да тако учине. Штавише, чини се да нису предузете никакве мере предострожности како се то не би десило (видети ЕСЈП [ВВ], *Далуд против Холандије*, наведен изнад у § 193, при § 207). Заиста, службеници ФПЈ-а су се вратили у своје јединице и чини се да им нису наметнута никаква ограничења, како од стране њихових команданата тако и од стране органа УНМИК-а.
204. Комисија закључује да су акције полиције УНМИК-а и Специјалног тужиоца у погледу покретања истраге и спровођења иницијалних истражних радњи биле довољно брзе да би били испоштовани захтеви члана 2 ЕКЈП. Ипак, одлагање при испитивању службеника ФПЈ-а, за које Специјални тужилац није дао објашњење у својим извештајима, и чињеница да нису предузети одговарајући кораци како би се смањио ризик од тајних договора, са становишта Комисије представљају недостатак у адекватности истраге (видети ЕСЈП [ВВ], *Далуд против Холандије*, наведен изнад у § 193, при § 208).

Независност истраге

205. У погледу независности истраге, жалиоци тврде да истрага коју је спровела Радна група под надзором Специјалног тужиоца, којег је именовоа СПГС, није била независна. Поред тога, они наводе непоштовање независности јер су неки румунски полицијски службеници УНМИК-а учествовали у истрази.
206. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда која сматра да би, у циљу постизања ефикасности истраге наводног незаконитог убиства од стране агената државе, уопштено било неопходно да лица одговорна за спровођење истраге буду независна од оних који су умешани у догађаје. То значи не само непостојање хијерархијске или институционалне повезаности већ и практичну независност (видети ЕСЈП, *Хју Џордан против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 4. маја 2001. године, § 105; ЕСЈП [ВВ], *Ђулиани и Гађо против Италије*, наведен изнад у § 175, при § 300; ЕСЈП [ВВ], *Рамзахаји и остали против Холандије*, бр. 52391/99, пресуда од 15. маја 2007. године, § 325, ЕКЈП 2007-II).
207. Чињеница да истрагу треба да спроведе „одговарајуће и непристрасно тело“ такође се наглашава у судској пракси КЈП-а, посебно у случајевима нестанака (КЈП, *Жоакин Давид Херера Рубио и остали против Колумбије*, § 10.3, Саопштење бр. 161/1983, УН-ов док. СГПП/Ц/ОП/2 (1990); КЈП, *Базилио Лауреано Атахахуа против Перуа*, § 8.3, Саопштење бр. 540/1993, УН-ов док. СГПП/Ц/56/Д/540/1993 (1996)).
208. Комисија напомиње да је у овом предмету истрагу иницијално водио РИЈ у Приштини, уз неопходну подршку коју су пружили приштински ОЈТ и Окружни суд. Све три институције су покренуле предмет, именовани су локални јавни

тужилац и претпретресни судија, који су обавили већи број активности у складу са одредбама ПЗКПК-а (видети §§ 65–69).

209. Дана 11. фебруара 2007. године, један од међународних тужилаца УНМИК-а затражио је од полиције УНМИК-а да међународним тужиоцима приложи све сакупљене информације у вези са овом истрагом, чиме је назначено да они преузимају истрагу. Три дана касније, 14. фебруара 2007. године, објављено је да је СПГС именовано г. Роберта Л. Дина за Специјалног тужиоца.
210. Како је већ наведено, додељивање одређене истраге међународним тужиоцима регулисано је Уредбом УНМИК-а 2000/64 (видети § 126 изнад). У складу са тим, требало је да ОП при УНМИК-у препоручи СПГС-у да се овај предмет додели међународном тужиоцу. Таква препорука требало је да обезбеди основу за такав потез, уз објашњење због чега се сматрало да текућа истрага није достигла довољан ниво „непристрасности у правосуђу или прописног спровођења правде“ како би се оправдало додељивање предмета међународном тужиоцу.
211. Тиме би могла да се објасни тврдња жалилаца да истрага није била независна у светлу чињенице да је истрагу спроводила Радна група под надзором Специјалног тужиоца.
212. Међутим, након што је прегледала истражни спис у свом поседу, Комисија закључује да није могла уочити ниједан недостатак у истрази Специјалног тужиоца који би могао да укаже на непоштовање независности (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП [ВВ], *Клејн и остали против Холандије*, пресуда од 6. маја 2003. године, § 190, ЕКЈП 2003-VI). Стога, без прибављених доказа о било каквим озбиљнијим пропустима у истрази, жалиоци не могу с разлогом тврдити да постоји објективна оправданост сумњи у независност Специјалног тужиоца (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Морис против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. фебруара 2002. године, ЕКЈП 2002-I). Напротив, жалиоци део својих поднесака темеље на налазима Специјалног тужиоца да полиција УНМИК-а није успела да заштити животе жртава.
213. Комисија коначно напомиње да су сходно члану 62 (2) ПЗКПК-а жалиоци, као оштећене стране, имали право да прибегну супсидијарном гоњењу. Ипак, не постоје назнаке да је то учињено.
214. Озбиљну забринутост изазива елемент који се односи на учешће румунских службеника полиције УНМИК-а у истрази. Жалиоци тврде да „везе између појединаца који су спроводили истрагу и оних који су били под истрагом компромитују независност истраге“.
215. У том погледу, Комисија напомиње да истражна Радна група формално није укључивала румунске службенике нити је Специјални тужилац наводио њихово учешће у својим Извештајима (видети § 75 изнад). СПГС је потврдио да ниједан службеник полиције УНМИК-а румунске националности није био члан Радне групе, али да се „ од истражитеља захтевало да користе услуге румунских преводилаца“. Ипак, СПГС такође тврди да „истрага коју спроводе полицијски службеници који су исте националности као и осумњичени не може, сама по себи, оправдати закључак да је истрага била пристрасна“ (видети § 153 изнад).

216. Комисија је већ приметила да спис садржи доказе да су румунски службеници полиције УНМИК-а учествовали у истрази. Посебно, Комисија напомиње да су, супротно СПГС-овој тврдњи, румунски истражитељи полиције УНМИК-а спровели већи број испитивања пољских, румунских и украјинских службеника СПЈ-а, која су према наведеном редоследу учесника спроведена 13. и 14, 15. и 16. и 20. фебруара 2007. године, укључујући испитивања оних румунских службеника СПЈ-а који су испалили гумене метке и њихових команданата. Ипак, чини се да чињеница о њиховом учешћу у истрази никада није обелодањена.
217. Комисија може прихватити да су можда постојали разлози за укључивање румунских службеника полиције УНМИК-а у истрагу. Заиста, непосредно након догађаја од 10. фебруара 2007. године било је неопходно испитати румунске службенике СПЈ-а УНМИК-а који нису говорили енглески језик. Међутим, испитивања су започета тек три дана касније, и то не испитивања румунских већ пољских службеника, када није било разлога да међу истражним службеницима буду припадници румунске националности. Стога, ситуација није понудила довољну гаранцију да би се искључила било каква легитимна сумња у погледу независности и непристрасности истраге (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП [ВВ], *Клејн и остали против Холандије*, наведено изнад у § 212, при § 191).
218. Комисија напомиње да су румунске службенике СПЈ-а, које су најпре испитивали румунски истражитељи полиције УНМИК-а, касније поново испитивала два друга службеника полиције УНМИК-а друге националности, уз подршку професионалних судских тумача. Ипак, прихвата се да се гаранције правичног суђења морају примењивати од ране фазе кривичног поступка, утолико што на правичност суђења може озбиљно утицати њихово непоштовање од самог почетка (видети ЕСЈП, *Имбриоскија против Швајцарске*, бр. 13972/88, пресуда од 24. новембра 1993. године, § 36, серија А бр. 275). У овом случају, становиште Комисије је да се непоштовање независности и непристрасности иницијалних испитивања, које је могло озбиљно да утиче на доказе, не може надоместити накнадним поновним испитивањима.
219. Коначно, када је реч о истрази коју је водио ПИК, Комисија напомиње да је главни инспектор ПИК-а био позван да „изврши независан преглед истрага око смрти лица у току немира од 10. фебруара 2007. године у Приштини“ (видети § 101 изнад). Међутим, у Извештају о ПИК-овој истрази, датираном на 1. март 2007. године, само се „потврђује и процењује учинак оних виших официра КПС-а који су били одговорни за понашање службеника КПС-а“ који су 10. фебруара 2007. године учествовали у полицијској операцији (видети § 102 изнад).
220. У истом извештају, ПИК је разјаснио да ће додатни извештај у вези са резултатима „независног прегледа УНМИК-ових истрага“ бити „објављен након завршетка УНМИК-ове истраге“. Међутим, Комисија не располаже информацијама да ли је тај додатни извештај икада био објављен. Поред тога, Комисија подсећа на информације које су доступне у спису, а којима се назначава да је извештај ПИК-а од 1. марта 2007. године био „припремљен у тајности уз помоћ ОЕБС-а [и] пречишћен од стране [Специјалног тужиоца]“ (видети § 105 изнад). У светлу горенаведеног, Комисија сматра да се та истрага не може сматрати независном ревизијом истраге.

221. Узимајући у разматрање горенаведене недостатке, Комисија закључује да у истрази није приказан довољан ниво гаранција независности и непристрасности, како је прописано чланом 2 ЕКЉП.

Темељитост истраге

222. Истрагом је утврђено да је г. Мон Баљај био смртно рањен док је истрчавао из хотела Илирија након што је мања група међународних полицијских службеника ушла у хол тог хотела и истерала демонстранте који су се тамо скривали. Имајући у виду чињеницу да је г. Мон Баљај погођен у задњи део главе, и у светлу изјава два очевица, може се претпоставити да га је усмртио један од поменутих службеника.

223. Истрагом је такође утврђено да је румунски вод ФПЈ-а, под називом „Чарли“, био вод најближи хотелу. Ипак, истражитељи нису покушали да сузе списак осумњичених тако што ће идентификовати службенике који су ушли у хотел; очигледно је да ниједном од испитаних службеника нису постављена питања с тим у вези. Истражитељи нису могли да испитају чланове француског и италијанског МЈП-а под командом КФОР-а, који су такође учествовали у смиривању нереда (видети § 86 изнад), јер је њихова команда одбила да сарађује. Само нешто више од месец дана касније, истражитељи су добили формалне „извештаје службеника“ од МЈП-ових учесника.

224. Комисија даље напомиње да је покушај идентификације румунских службеника СПЈ-а, који су пуцали на жртве, био неуспешан. Међутим, очевицима су показане фотографије у формату за личну карту, на којима су била само лица службеника. Комисија нема објашњење зашто није обављена парада идентификације уживо, службеника, који су сви били на Косову (видети ЕСЉП, *Узејур Јафаров против Азербејџана*, наведен изнад у § 193, при § 50).

225. Не оспорава се да су, у недостатку било какве идентификације осумњичених, форензички докази постали нарочито значајни као извор информација. Са становишта Комисије, меци који су извађени из тела жртава могли су да се испитају у смислу проналажења трагова 'рикошета' јер су службеници СПЈ-а тврдили да нису пуцали директно на демонстранте. Такође, форензичким хемијским испитивањем одеће жртава, у смислу проналажења остатка барута на њој, могла је да се утврди приближна даљина са које је пуцано на њих. Ипак, таква испитивања нису спроведена.

226. Комисија напомиње да у погледу употребе гумених метака постоје две могућности: да су стрелци неправилно употребили гумене метке или да су заправо испоштовали сва упутства о употреби силе, при чему су меци проузроковали много веће повреде јер им је прошао рок трајања. У овој ситуацији најважније питање би било како су пушке румунских службеника СПЈ-а биле напуњене тим 'смртоносним' гуменим мецима.

227. Комисија подсећа да је Специјални тужилац у свом извештају потврдио да је гумена муниција била са истеклим роком трајања и да није требало да буде употребљена (видети § 96 изнад). Ипак, није спроведена ниједна истрага о томе

како се то догодило и није донет никакав закључак о могућој појединачној кривичној одговорности оних који су својим неделовањем дозволили да се то догоди.

228. У погледу претходно реченог, Комисија сматра да истрага спроведена у овом предмету није задовољила услов темељитости, како се захтева чланом 2 ЕКЉП.
229. Коначно, Комисија подсећа да истрага могућих повреда административних наредби и применљивих стандарда чини неодвојив део процедуралне обавезе како би се избегла некажњивост (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, пресуда од 24. фебруара 2005. године; ЕСЉП, *Окали против Турске*, пресуда од 17. октобра 2006. године, ЕСЉП, *Оулд Дах против Француске*, одлука од 17 марта 2009. године). Овај елемент постаје посебно важан у ситуацији када, као у овом предмету, истрагом није могуће утврдити појединачну кривичну одговорност.
230. У том погледу, Европски суд је одлучио да „ефикасан правосудни систем, како се захтева чланом 2, може, и у одређеним околностима, мора укључивати помоћ кривичног права. Ипак, [а нарочито] ако кршење права на живот или лични интегритет није намерно изазвано, позитивна обавеза прописана чланом 2 за успостављање ефикасног правосудног система не захтева нужно правни лек кривичног права у сваком предмету... Могу се предвидети и дисциплинске мере“ (видети нпр. ЕСЉП, *Биржиковски против Пољске*, бр. 11562/05, пресуда од 27. јуна 2006. године, § 105).
231. Стога, Комисија изражава своју забринутост у вези са недостатком информација о било каквим дисциплинским поступцима против оних који су одговорни за велике административне и организационе пропусте (видети § 110 изнад) које је идентификовао Специјални тужилац.
232. Укратко, мане и недостаци који су описани горе покрећу озбиљне разлоге за сумњу у погледу тога да ли су истрагом могла да се пронађу одговорна лица и да се доведу пред лице правде. Стога, Комисија закључује да УНМИК није успео да спроведе ефикасну истрагу убиства г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија и тешких повреда г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП.

Д. Наводно кршење чланова 6 и 13 ЕКЉП

233. У погледу жалбе жалилаца сходно члану 6 и члану 13 ЕКЉП да им нису били доступни правни лекови, јер извештаји Специјалног тужиоца нису довели до идентификације и кривичног гоњења лица одговорних за убиство г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија и рањавање г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја, Комисија у светлу својих налаза у вези са жалбом, сходно процедуралном аспекту члана 2 ЕКЉП, закључује да је непотребно засебно испитати тај део жалбе.
234. У погледу жалбе жалилаца сходно члану 6 и 13 да нису имали никаква друга средства обештећења у погледу убиства г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинија и рањавања г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја, Комисија, након што је размотрила чињеницу да су жалиоци искористили процес УН-а у погледу

тужбених захтева трећих страна и у светлу исхода тог процеса, закључује да је такође непотребно засебно испитати тај део жалбе.

Е. Наводно кршење члана 11 ЕКЉП

235. Жалиоци се жале да је одбијањем органа УНМИК-а да дозволе да се демонстрације 10. фебруара 2007. године одвијају како су планиране, као и насилним растурањем демонстрација, које је за последицу имало смрт два демонстранта и повреде код осталих, укључујући двојицу жалилаца, прекршено њихово право на мирно окупљање које је загарантовано чланом 11 ЕКЉП.

236. Члан 11 гласи како следи:

„1. Свако има право на слободу мирног окупљања и на слободу удруживања са другима, укључујући право на формирање и придруживање синдикату зарад заштите личних интереса.

2. Никаква ограничења се не стављају на примену ових права осим оних која су прописана законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу националне сигурности или јавне безбедности, за спречавање немира или криминала, за заштиту здравља или морала или за заштиту права и слобода других људи. Овим чланом се не спречава постављање законских ограничења на примену датих права од стране припадника оружаних снага, полиције или државне администрације.“

1. Поднесци страна

237. Жалиоци наводе да је 10. фебруара 2007. године Покрет Самоопредељење (Ветевендосје) тражио да подржи своје право на мирно окупљање, да су демонстрације организоване и планиране „јавно неколико недеља пре него што су се десиле“. Жалиоци такође истичу да је УНМИК био у потпуности упознат са правцем којим ће се демонстрације кретати и да је имао довољно времена да припреми и примени адекватне мере мирног реаговања. Према наводу жалилаца, демонстрације су имале миран ток, док полиција УНМИК-а није употребила сузавац и гумене метке како би је растурила. Жалиоци се слажу с тим да су након тога неки „насилни појединци из масе одговорили бацањем предмета на полицију“.

238. Према виђењу жалилаца „не може се разумно изјавити да органи УНМИК-а нису ометали“ њихово право на слободу окупљања јер:

- спречено је да демонстрације иду својим планираним током;
- употребљена је сила опасна по живот како би се растурили они који су учествовали у демонстрацијама;
- један од главних организатора демонстрација је кривично гоњен за своју улогу у демонстрацијама.

239. Жалиоци даље тврде да је тај утицај био неоправдан и несразмеран јер:

- организатори демонстрација су испоштовали захтеве утврђене домаћим законом у погледу организовања и припреме демонстрација;

- демонстрације су имале законске циљеве и није било посебног основа, као што је велика опасност по имовину или смртна опасност или опасна ситуација, који би могао да оправда озбиљнији утицај на демонстрације;
- није било јасне наредбе полицији да употреби гумене метке, те је употреба ове силе да растури демонстранте била незаконита;
- полиција није покушала да употреби нити је чак размотрила „мање озбиљно ометање демонстрација“, већ је „готово одмах зауставила демонстрације и против демонстраната употребила силу опасну по живот“.

240. Стога, становиште жалилаца је да су органи УНМИК-а прекршили њихова права сходно члану 11 ЕКЉП својим деловањем од 10. фебруара 2007. године које је „пољуљало сам концепт слободе окупљања“.

241. По том питању, СПГС на почетку сматра да жалиоци не наводе посебно кршење овог члана и да „прелиминарна процена Комисије не дефинише никакве појединости о могућем кршењу“. СПГС међутим такође наводи да „УНМИК није поставио ограничења на право припадника Покрета Самоопредељење да се удружују са другима и протестују дотичног дана“ и да је „полиција УНМИК-а била присутна како би подржала косовску полицију и заштитила зграде и контролисала масу“.

2. Процена Комисије

а. Применљивост члана 11 Конвенције

242. Право на слободу окупљања и удруживања загарантовано сходно члану 11 ЕКЉП чини основни стуб за постојање плуралистичког и толерантног друштва јер се на основу њега могу изразити политичка, културна и религијска мишљења, веровања или праксе, укључујући изражавање ставова мањина и/или различитих мишљења (видети ЕСЉП, *Чилоглу и остали против Турске*, бр. 7333/01, пресуда од 6. марта 2007. године, § 51).

243. Комисија понавља да се овим чланом штити само право на „мирно окупљање“; он се не односи на ситуације у којима организатори и учесници било којег јавног окупљања имају насилне намере (видети ЕСЉП, *Г. против Немачке*, бр. 13079/87, одлука Европске комисије за људска права од 6. марта 1989. године, *Одлуке и извештаји* 60, стр. 256; ЕСЉП, *Хришићани против расизма и фашизма против Уједињеног Краљевства*, одлука Комисије од 16. јула 1998. године, бр. 8440/78, *Одлуке и извештаји* 21, стр. 138) или код којих постоји велика вероватноћа да ће окупљање прерасти у насиље (видети ЕСЉП, *Станков и Уједињена македонска организација Илинден против Бугарске*, бр. 29221/95 и 29225/95, пресуда од 2. октобра 2001. године, § 77, ЕКЉП 2001-IX).

244. Ипак, како је право на слободу мирног окупљања једна од основа демократског друштва, не треба га рестриктивно тумачити (видети нпр. ЕСЉП, *Ева Молнар против Мађарске*, бр. 10346/05, пресуда од 7. октобра 2008. године). У том погледу, Комисија подсећа да би термин 'мирно' требало тумачити тако да обухвата понашање које може иритирати или вређати лица (видети ЕСЉП, *Фабер против Мађарске*, бр. 40721/08, пресуда од 24. јула 2012. године, § 37) па чак и понашање које привремено спречава, омета или осујећује активности трећих

страна (видети *Смернице о слободи мирног окупљања. Друго издање*, које су припремили Панел експерата ОЕБС/КДИЈП о слободи окупљања и Европска комисија за демократију путем права при Савету Европе (Венецијанска комисија), Варшава/Стразбур, ОЕБС/КДИЈП, 2010, 1.3)9.

245. Комисија такође подсећа на став Европског суда, који каже да „појединац не престаје да ужива право на мирно окупљање због спорадичног насиља или других кажњивих аката које изврше други људи у току демонстрација ако дотични појединац остане миран у својим намерама или понашању (видети ЕСЈП, *Зилиберберг против Молдавије*, бр. 61821/00, одлука од 4. маја 2004. године, § 2; ЕСЈП, *Примов и остали против Русије*, бр. 17391/06, пресуда од 12. јуна 2014. године, § 155). Комисија даље подсећа да: „[М]огућност екстремиста са насилним намерама, који нису припадници организационог удружења, да се придруже демонстрацијама, као таква не може да одузме [право сходно члану 11]. Чак и ако постоји реалан ризик да ће се јавна процесија завршити немиром на основу развоја догађаја изван контроле организатора, таква процесија само из овог разлога не излази из области примене члана 11(1) Конвенције“ (видети *Хришћани против расизма и фашизма против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 243, на стр. 148).
246. Применом горенаведених начела и на основу прегледа списка, Комисија сматра да не постоји назнака да су организатори демонстрација од самог почетка планирали да употребе било који вид озбиљног насиља. Стога, чак иако су органи УНМИК-а имали основа да верују да ће можда доћи до насиља и провоцирања усмерених на полицију, у недостатку било каквог доказа који би потврдио супротно, демонстрације организоване од стране Покрета Самоопредељење у центру Приштине, 10. фебруара 2007. године, треба сматрати мирним окупљањем. Стога се члан 11 у потпуности може применити у овом предмету.

b. Постојање ометања права жалилаца

247. УНМИК тврди да: „није поставио никаква ограничења на право припадника Покрета Самоопредељење да се удружују са другима и учествују у демонстрацијама наведеног дана“. Жалиоци се не слажу и наводе да је остварен утицај на њихова права и да је дати утицај био неоправдан и очигледно несразмеран.
248. Најпре, Комисија у том погледу подсећа на изјаву СПГС-а у вези са материјалним делом члана 2 ЕКЈП, којом се потврђује да Мисија у потпуности прихвата и стоји иза закључака Специјалног тужиоца који су представљени у његовим извештајима о предмету (видети § 144 изнад). У том погледу, у Првом извештају Специјалног тужиоца наводи се:

„У току демонстрација, демонстранти су бацали предмете на полицију и налетали на јединице КПС-а које су блокирале улицу Мајке Терезе јер су се они приближавали згради владе. Полиција је употребила сузавац и кренула

⁹ Доступно на интернет страници ОЕБС-а [електронски извор]: <http://www.osce.org/odihr/73405> (прегледано 25. фебруара 2015.).

низ улицу Мајке Терезе где су се десили и други сукоби. Повреде су задобили припадници полиције и демонстранти“.

249. Даље, Комисија напомиње да су жалиоци учествовали у демонстрацијама у циљу протеста против Ахтисаријевог плана, предлога који је прихваћен од стране Привремене владе Косова и УНМИК-а, који је био значајан за будућност покрајине. Њихов циљ је очигледно био да привуку пажњу јавности на тај документ и подстакну људе да га не прихвате. Међутим, њихово окупљање су насилно прекинуле полицијске снаге, након што је мала група активиста покушала да пробије линију полиције и приђе згради владе, очигледно под претњом јавног немира ширих размера.

250. Са становишта Комисије, намера органа УНМИК-а у погледу јавних догађаја које је организовао Покрет Самоопредељење, која се материјализовала уплитањем у демонстрације и употребом полицијске силе да растера учеснике, осмишљена је тако да има „ефекат хлађења” и да одврати подносиоце жалбе од учешћа у сличним скуповима (упоредити са ЕСЈП, *Бачковски и остали против Пољске*, бр. 1543/06, пресуда од 3. маја 2007. године, §§ 67 – 68).

251. Стога, Комисија сматра да је на жалиоце негативно утицала полицијска интервенција и да је несумњиво дошло до ометања примене права на слободу мирног окупљања.

с. Оправдање за ометање

252. Комисија понавља да ометање чини повреду члана 11 осим ако није „прописано законом“, ако се не примењује због једног или више легитимних циљева сходно ставу 2 и ако је „неопходно за демократско друштво“ како би се постигли дати циљеви.

253. У вези са поменутиим, Комисија увиђа да је ометање у овом предмету имало правну основу у Општем закону о јавном миру и реду и у *lex specialis* Закона о јавном окупљању. Чак и под претпоставком да је ометање било „прописано законом“ сходно члану 11 (2) Конвенције, и да му је циљ био легитиман, Комисија сматра да је неопходно испитати да ли је оно заправо било „неопходно у демократском друштву“.

254. Комисија најпре подсећа да су органи дужни да предузму одговарајуће мере у погледу законских демонстрација како би обезбедили њихово мирно спровођење и безбедност свих грађана (видети ЕСЈП, *Оја Атаман против Турске*, бр. 74552/01, пресуда од 5. децембра 2006. године, § 35). Комисија такође напомиње да органи не смеју само да штите слободу мирног окупљања, већ морају и да се суздрже од примене неразумних индиректних ограничења у погледу права. У вези са тим, предузете мере морају бити сразмерне и морају да чине најмање рестриктивно и оптерећујуће средство, међу оним средствима која су разумно доступна да послуже истој намени.

255. Комисија уочава да у датом временском тренутку применљиво законодавство није захтевало званичну ауторизацију од стране органа за одржавање јавних демонстрација, али су организатори били у обавези са обавесте органе (полицију и

општину) 48 сати пре догађаја (члан 3 Закона о јавном окупљању). У том погледу, Комисија подсећа на став Европског суда, којим се потврђује да је важно да удружења и други који организују демонстрације, као актери у демократском процесу, поштују правила која регулишу дати процес тако што ће поштовати прописе који су на снази (видети ЕСЈП, *Оја Атаман против Турске*, наведен изнад у § 254, § 38). У овом одређеном случају није достављено никакво званично обавештење. Ипак, Покрет Самоопредељење је у неколико наврата јавно најавио демонстрације; 29. јануара 2007. године с тим у вези, покрет је такође објавио билтен.

256. Види се да су демонстранти, укључујући и жалиоце, желели да скрену пажњу на осетљив предлог који се тиче будућности Косова и да је њихов скуп иницијално био миран. Међутим, могло се очекивати да би могли изазвати nerede испред зграде владе у центру Приштине. Стога, полиција није дозволила да демонстранти крену ка згради владе, блокирајући пут полицијским кордоном.
257. Жалиоци тврде да су их полицијске баријере спречиле да се крећу ка згради владе те да су демонстранти морали да прибегну физичком сукобљавању са службеницима полиције док су покушавали да пробију кордон. Комисија не прихвата овакво становиште.
258. У том погледу, Комисија подсећа да би преговарање и/или посредовање могли да буду од помоћи за деескалацију сукоба: „У случају нерешиве ситуације или другог спора који настане у току окупљања, прихватљиво решење може се постигнути одговарајућим средствима, преговорима или посредничким дијалогом. Такав дијалог – иако не увек успешан – може послужити као превентивно средство да се избегну ескалација сукоба, наметање произвољних или непотребних ограничења, или као замена за употребу силе“ (видети смернице ОЕБС/КДИЈП и смернице Венецијанске комисије, наведене изнад у § 244, при 5.4). Ипак, у овом предмету Комисија не види никакве назнаке покушаја од стране руководства Покрета Самоопредељење да ступи у преговор са полицијом УНМИК-а.
259. Међутим, Комисија запажа да не постоји ниједан доказ којим се наговештава да су демонстрације уопштено, а посебно преминули г. Мон Баљај и г. Арбен Џељадини и повређени г. Зенељ Зенељи и г. Мустафа Нерјовај, представљали озбиљну опасност по јавни ред пре покушаног пробијања полицијског кордона, или након тога. Иако су демонстрације постепено прерасле у насилније демонстрације, не постоји назнака да су они сами били укључени у било који вид насиља или да су имали било какве насилне намере.
260. Комисија сматра да иако се појавио одређени степен опасности, посебно када је започело физичко сукобљавање између полицијских службеника и демонстраната, реакција полиције је требало да буде селективна и постепена. Уопштено је прихваћено да у ситуацијама када је суочена са агресивним демонстрацијама полицијска акција мора бити усмерена на оне одређене демонстранте који се понашају насилно (видети ЕСЈП, *Зилиберберг против Молдавије*, наведен изнад у § 245, и ЕСЈП, *Езелин против Француске*, пресуда од 26. априла 1991. године, Серија А бр. 202; видети такође смернице ОЕБС/КДИЈП и смернице Венецијанске комисије, наведене изнад у § 244, при §§ 25, 71, 111, 159, 164 и 167).

261. Поред тога, полиција мора употребити опаснија средства само када су се у реакцији мање опасна средства показала као неефикасна, у складу са скалом употребе силе која се мора утврдити законом и која мора укључивати вербалне команде, коришћење руку и телесне снаге, водене топове, сузавац и друге хемијске супстанце, палице или ударно оружје, псе, пластичне или гумене метке и друге несмртоносне пројектиле, а на крају и смртоносну силу. У том погледу, Комисија подсећа да је Европски суд стално наглашавао неопходност коришћења најпре средстава која у мањој мери угрожавају живот, као што је сузавац или водени топ, пре него што се употреби сила која угрожава живот (видети ЕСЉП, *Симшек и остали против Турске*, бр. 35072/97 и 37194/97, пресуда од 26. октобра 2005. године, § 108, видети такође смернице ОЕБС/КДИЉП и смернице Венецијанске комисије, наведене изнад у § 244, при 5.5 и §§ 171–172). Поред тога, нарочито опасна средства, као што су гасне бомбе, морају се употребљавати према строго применљивим упутствима како би се избегле непотребне штетне последице, а посебно се не смеју испаливати „директно на људе“.
262. Таква ситуација није затечена на терену, 10. фебруара 2007. године, када су неки полицијски службеници учинили супротно од поменутог. Тог дана, одмах након што је мала група ненаоружаних демонстраната (10-ак људи) покушала да пробије полицијски кордон, органи су брзо реаговали уз употребу значајне силе како би растерали све демонстранте чиме су проузроковали појачање тензија, које су биле праћене спорадичним сукобима. Комисија је стекла утисак да је одговарајућа реакција на тај одређени чин могла да буде потискивање демонстраната, држање полицијске линије и предузимање акције усмерене само на дату групу демонстраната.
263. Супротно томе, у масу су насумично испалене гасне бомбе и гумени меци, који су погодили и ранили демонстранте, при чему се није водило рачуна о њиховим животима и безбедности; већина тих демонстраната није пробала насиљем да се супротстави полицији. Учесници у демонстрацијама су се, сходно томе, још више узрујали и реаговали су бацањем чврстих предмета на полицију. Уместо да покуша да смири ситуацију, полиција је реаговала применом додатног гаса и гумених метака. Поред тога, неки учесници у демонстрацијама су намерно гађани гуменим мецима, чак и када нису представљали претњу.
264. Ова ситуација је однела животе два демонстранта и изазвала различите, укључујући озбиљне и по живот опасне повреде, код већег броја других демонстраната, укључујући двојицу жалилаца. Када је реч о другој страни у сукобима, полицијски службеници нису задобили значајније повреде јер је већина њих на себи имала „пуну КМН опрему“ (видети §§ 40 и 46 изнад). Становиште Комисије је да то иде у прилог теорији да иако је било насиља, службеници су били изложени ниском степену опасности.
265. Комисија такође подсећа на закључак Специјалног тужиоца УНМИК-а, који је учествовао у истрази предмета, у којем је он потврдио да су „смрти г. Мона Баљаја и Арбена Џељадинија биле непотребне и да су могле да се избегну. Чини се да не постоји оправдање за пуцање у главу г. Мона Баљаја и главу Арбена Џељадинија, или у груди г. Зенеља Зенељија“. У истом извештају, Специјални тужилац је навео: „Циљеви оперативног плана подразумевају заштиту зграда и контролу масе, [али]

[с]е наношење смртоносних и готово смртоносних повреда десило на значајној удаљености од зграда владе које је требало заштитити“.

266. У том погледу, Комисија понавља став Европског суда, који наглашава да је у ситуацијама где демонстранти не учествују у чиновима насиља, важно да државни органи покажу одређени степен толеранције у погледу мирног окупљања, како право на слободу окупљања загарантовано чланом 11 Конвенције не би било лишено свог смисла (видети ЕСЉП, *Нуретин Алдемир и остали против Турске*, бр. 32124/02 и остали, пресуда од 18. децембра 2007 године, § 46; ЕСЉП, *Примов и остали против Русије*, наведен изнад у § 245, при §§ 118 и 145).

267. У складу са тим, Комисија сматра да је у овом случају присилна интервенција полицијских службеника била несразмерна и непотребна у демократском друштву за спречавање немира у оквиру значења другог става члана 11 Европске конвенције.

268. У светлу горе наведеног, Комисија је закључила да је дошло до кршења члана 11 ЕКЉП.

V. ТРОШКОВИ И ИЗДАЦИ

269. Жалиоци су од Комисије затражили да донесе одлуку о надокнади и исплати трошкова и издатака (поднесак од 17. фебруара 2009. године §§ 291.3 и 291.4; поднесак од 3. јула 2009. године, § 70.2). Такође је назначено даће „ правни заступници подносилаца захтева сачинити детаљније поднеске у вези са овим аспектом захтева према потреби“ (поднесак од 17. фебруара 2009. године, § 292). Међутим, Комисија није примила такав поднесак.

VI. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

270. Комисија напомиње да пропуст да се заштите животи чини озбиљно кршење људских права. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа Косова од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност за такву заштиту.

271. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би, колико је то могуће, исправио последице истог. Ипак, након једностраног усвајања декларације независности Косова од стране ПИС-а 17. фебруара 2008. и, накнадно, ступања на снагу Косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову. Ова чињеница ограничава његову способност да омогући потпуну и ефикасну репарацију за извршене повреде права, како налажу установљени принципи међународног права о људским правима.

272. Међутим, Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

273. У вези са закључком да је постојало кршење процедуралног аспекта члана 2, Комисија напомиње да још увек нису идентификована лица која су непосредно или посредно одговорна за смрт г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинаја и за изазивање тешких телесних повреда код г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја.

274. Комисија такође сматра да је материјална штета нанета жалиоцима, тиме што су убијени г. Мон Баљај и г. Арбен Џељадинаја и повређени г. Зенељ Зенељи и г. Мустафа Нерјовај, на одговарајући начин надокнађена од стране УН-а путем поступка тужбених захтева трећих страна (видети § 8 изнад). Стога у овом погледу није потребна никаква додатна надокнада. Ипак, и даље је неопходна надокнада за моралну штету у вези са кршењем њихових права сходно члановима 2 и 11 ЕКЉП.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- у разумном року јавно призна одговорност за УНМИК-ову прекомерну употребу силе која је за последицу имала убиство г. Мона Баљаја и г. Арбена Џељадинаја и повређивање г. Зенеља Зенељија и г. Мустафе Нерјоваја, и да се у том погледу јавно извини жалиоцима;
- предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог кршења чланова 2 и 11 ЕКЉП;
- у случају да се истрага овог предмета поново покрене, обезбеди сву неопходну помоћ свим телима која су надлежна да истражују овај предмет, у складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а 66/93, усвојеном 9. децембра 2011. године о *Кривичној одговорности службеника и експерата у мисији Уједињених нација*.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- предузме одговарајуће кораке пред надлежним органима Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, како би обезбедио да у свим случајевима употребе силе у мировним операцијама УН-а сви припадници цивилне полиције УН-а у потпуности поштују међународне стандарде и да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ УНМИК ПРЕКРШИО МАТЕРИЈАЛНУ ОБАВЕЗУ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА ШТО ЈЕ ЗА ПОСЛЕДИЦУ ИМАЛО УБИСТВО Г. МОНА БАЉАЈА И Г.**

АРБЕНА ЦЕЉАДИНИЈА КАО И НАНОШЕЊЕ ПОВРЕДА Г. ЗЕНЕЉУ ЗЕНЕЉИЈУ И Г. МУСТАФИ НЕРЈОВАЈУ;

- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ УНМИК-ОВЕ ОБАВЕЗЕ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА УБИСТВОМ Г. МОНА БАЉАЈА И Г. АРБЕНА ЦЕЉАДИНИЈА И ТЕШКИМ ПОВРЕДАМА НАНЕТИМ Г. ЗЕНЕЉУ ЗЕНЕЉИЈУ И Г. МУСТАФИ НЕРЈОВАЈУ;**
- 3. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ УНМИК ПРЕКРШИО ПРАВО НА МИРНО ОКУПЉАЊЕ ЗАГАРАНТОВАНО ЧЛАНОМ 11 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 4. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА НИЈЕ ПОТРЕБНО ПОЈЕДИНАЧНО ИСПИТАТИ ЖАЛБЕ СХОДНО ЧЛАНОВИМА 3, 6 И 13 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 5. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
  - a. ЈАВНО ПРИЗНА, УКЉУЧУЈУЋИ ПУТЕМ МЕДИЈА, ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА ЗАШТИТИ ЖИВОТЕ Г. МОНА БАЉАЈА И Г. АРБЕНА ЦЕЉАДИНИЈА, КАО И ЗА НАНОШЕЊЕ ПОВРЕДА Г. ЗЕНЕЉУ ЗЕНЕЉИЈУ И Г. МУСТАФИ НЕРЈОВАЈУ, И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА С ТИМ У ВЕЗИ;**
  - b. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦИМА ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНОВА 2 И 11 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
  - c. У СЛУЧАЈУ ДА СЕ ИСТРАГА ОВОГ ПРЕДМЕТА ПОНОВО ПОКРЕНЕ, ОБЕЗБЕДИ СВУ НЕОПХОДНУ ПОМОЋ СВИМ ОРГАНИМА КОЈИ СУ НАДЛЕЖНИ ДА ИСТРАЖУЈУ ОВАЈ ПРЕДМЕТ, У СКЛАДУ СА РЕЗОЛУЦИЈОМ ГЕНЕРАЛНЕ СКУПШТИНЕ УН-А 66/93, УСВОЈЕНОМ 9. ДЕЦЕМБРА 2011. ГОДИНЕ, О КРИВИЧНОЈ ОДГОВОРНОСТИ СЛУЖБЕНИКА И ЕКСПЕРАТА У МИСИЈИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА;**
  - d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
  - e. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

Ахтисаријев план – Свеобухватни предлог за решавање статуса Косова, припремљен од стране Специјалног изасланика Генералног секретара УН-а, г. Мартија Ахтисарија

ГП – Гранична полиција

КМН – Контрола масе и сузбијање немира

ОП – Одељење правосуђа

ДПКО – Одељење за мировне операције Уједињених нација

ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима

ЕСЉП – Европски суд за људска права

ФПЈ – Формирана полицијска јединица

СРЈ – Савезна Република Југославија

ВВ – Велико веће ЕСЉП

ХРАП – Саветодавна комисија за људска права

КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација

МПС – Међународни полицијски службеник

КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)

КПС – Косовска полицијска служба

ГШ – Главни штаб

ПСО – Покрет самоопредељења

МЈП – Мултинационална јединица за подршку

КДИЉП – Канцеларија ОЕБС-а за демократске институције и људска права

КВКЉП – Канцеларија Високог комесара УН за људска права

Опер. план – Оперативни план под називом „Оперативни ред Демонстрације ПСО-а од 10. фебруара 2007. године“ који је припремила полиција УНМИК-а

ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу у Европи

ПКЗК – Привремени кривични закон Косова

ПЗКПК – Привремени закон о кривичном поступку Косова

ПИК – Полицијски инспекторат Косова

ПИС – Привремене институције самоуправе

РИЈ – Регионална истражна јединица

РЈОП – Регионална јединица за оперативну подршку

СПЈ – Специјална полицијска јединица

САП – Социјалистичка аутономна покрајина

СПГС – Специјални представник Генералног секретара (Уједињених нација)

УН – Уједињене нације

УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову